

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΕΝ ΣΚΩΤΙΑ.

Ἡ ἀλληλέγγυος εὐθύνη τῶν μετόχων ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτέρων βάσεων τῶν ἐν Σκωτία Τραπεζῶν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο κοινὴ καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ 1856 καὶ 1859 ὅτε διὰ νόμων ἐπετρέπη ἡ σύστασις τραπεζῶν καὶ ἐν γένει ἐταιριῶν ἀνωνύμων ἐπὶ εὐθύνη μόνης τῆς μετοχῆς τῶν συνεταίρων· ἀρκεῖ μετὰ τὸ ὄνομα τῆς ἐταιρίας νὰ τίθενται τὰ δύο στοιχεῖα L. L. (limited liability), ὅπως τὰ μέλη αὐτῆς μὴ διατρέχωσι τὸν ἐκ τῆς ἀλληλεγγυότητος κίνδυνον. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὰς μετὰ τὸν νόμον σχηματισθησομένας ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐπὶ τῶν ἐκ προτέρας ἐποχῆς ὑπαρχουσῶν ἰσχύει ἡ ἀλληλέγγυος εὐθύνη, ἣτις συνδυασθεῖσα πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1826 ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἴδρυσιν σημαντικωτάτων ἐν Ἀγγλίᾳ τραπεζῶν. Ἀρκεῖ ἡ σημείωσις τῆς National-provincial-bank μετὰ κεφαλαίου 80 ἑκατομ. τῆς London and Westminster bank μετὰ κεφαλαίου 250 ἑκατομ. τῆς Union-bank μετὰ κεφαλαίου 125 ἑκατομ. κλπ. Ἡ λειτουργία τῶν τοιοῦτου εἶδους τραπεζῶν περιωρίζετο μέχρι τῆς διὰ τὴν μεγάλην Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας ὀρισθείσης περιμέτρου, ἐξετάθη δὲ καὶ κατὰ τὰ τρία τμήματα τοῦ ἡνωμένου Βρετανικοῦ βασιλείου.

Περιοριζόμενοι εἰς μόνας τὰς Σκωτικὰς τραπεζίας, παρατη-
ΕΤΟΣ 7—ΦΥΛ. 80—ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1879.

ροῦμεν ὅτι ἀπὸ 32 αὐται τῷ 1826, ἠλαττώθησαν εἰς 18 τῷ 1845 καὶ εἰς 12 τῷ 1878· ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὰ ὑποκαταστήματα αὐτῶν 133 τῷ 1826, διπλάσια σχεδὸν τῷ 1845, ἀνέβησαν εἰς 800 τῷ 1878. Ἡ λειτουργία καὶ ἡ ἐπέκτασις τῶν τραπεζικῶν ὑποκαταστημάτων εἶναι ὑπεράνω πάσης ἀναλογίας πρὸς τὸν ἐλαττούμενον τῶν τραπεζικῶν κέντρων ἀριθμόν. Τῶν 12 τελευταίων τραπεζῶν ἡ κυκλοφορία εἰς τραπεζογραμμάτια ὑπελογίζετο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς 166 ἑκατομ. ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον μὲν ἐξησφάλιζετο ὑπὸ ἴσης ἀξίας μεταλλικοῦ, τὰ ἕτερα δὲ δύο τρίτα ὑπὸ τῶν σχετικῶν τραπεζικῶν ὀργανισμῶν. Κατὰ τὸ 1872 τὸ καταβεβλημένον τῇ τραπεζῇ μετοχικὸν κεφάλαιον μετὰ τοῦ ἀποθεματικοῦ ἀνέβαινε εἰς 300 ἑκατομμ. Εἴπομεν κεφάλαιον καταβεβλημένον διότι ὑπάρχει καὶ κεφάλαιον ἀκατάβλητον, ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως μέχρι τοῦ $\frac{1}{5}$. Ἡ εὐκολία αὕτη ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ δραστηκότης τῆς ἐπιχειρήσεως ἀφ' ἑτέρου εἰσάγουσι τοὺς κεφαλαιούχους εἰς τὸν χαλύδινον ζυγὸν τῆς ἀλληλεγγυότητος.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ὅλης ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκονομίας τῶν ἀλληλεγγύων τραπεζῶν τὰς ὁποίας ὠργάνισεν ὁ νόμος τοῦ 1826, μικρὰν τὸ κατ' ἀρχὰς ἔσχον αὐται ἐπίδοσιν. Τοιουτοτρόπως ἡ τράπεζα Liverpool ἀπὸ 50 χιλ. μετοχῶν τὰς ὁποίας ἐξέδωκε τῷ 1831 ἐπὶ ὀνομαστικῷ κεφαλαίῳ 5 ἑκατομ. λιρ. στερλ., μόλις κατὰ τὸ 1837 εἶχε πραγματοποιήσει 38 χιλ. μετοχῶν ἐπὶ κεφαλαίῳ 380 χιλ. λιρ. στερλ. Ὑπῆρξεν ἄλλη τράπεζα, λέγει ὁ Du Puynode, ἥτις ἀντὶ παντὸς ἄλλου κεφαλαίου εἶχε πραγματοποιήσει μόνον 28 λίρας! Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἐπίσημον ἔρευναν τοῦ 1836 τὰ κατὰ μέσον ὄρον διανεμηθέντα κέρδη εἰς τὰ μέλη τῶν ἀλληλεγγύων τούτων τραπεζῶν ἀνέβαιναν εἰς 10—12 τοῖς $\%$. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰς κινδυνώδεις ἐπιχειρήσεις· τὰ κέρδη δηλαδὴ αὐτῶν, ὡς ἄκις δὲν πρόκειται περὶ καταστροφῆς, εἶναι σχετικῶς μείζονα τῶν ἐν ταῖς μεμετρημέναις. Τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα δὲν ἐβράδυνε νὰ προαγάγῃ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν οἰκονομικὴν σπουδαιότητα τῶν ἀλληλεγγύων τραπεζῶν. Ἡλ-

θον αἱ καλαὶ ἡμέραι καὶ αἱ κακαὶ νύκτες ἄλλαι ἐπιπτον καὶ ἄλλαι ἀνωρθοῦντο μέχρις οὗ ἡ ἔντασις τοῦ κινδύνου εἰσῆγαγε τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης μελέτης εἶδομεν οἰκονομικὴν ἐν Ἀγγλίᾳ μεταρρυθμίσιν διὰ τῆς ἰδρύσεως τραπεζῶν περιωρισμένης εὐθύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Σκωτικὰς τραπεζὰς, ἡ ἀλληλεγγύη τῶν μετόχων αὐτῶν συνδυάζεται πρὸς τὸ ἱστορικὸν ἐν τῇ χώρᾳ τραπεζικὸν πνεῦμα καὶ πρὸς τὴν διακρίνουσαν αὐτὸ τάξιν καὶ ἀκρίβειαν. Ὅταν πρόκειται περὶ ὠραίων τραπεζικῶν παραδειγμάτων, εἰς τὰ Σκωτικὰ ἐσυνείθισαν καὶ συγγραφεῖς καὶ πολιτικοὶ νὰ ἀποβλέπωσι. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα ἤντησαν ἐκ τῆς Σκωτικῆς πρακτικῆς. Ἐν τούτοις ἡ ἀλληλεγγύη τῶν Σκωτικῶν τραπεζῶν ἀποτελεῖ μέγιστον σκόπελον εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ μέλλοντός των ἀποκατάστασιν. Εἰς πρώτην δυσχέρειαν τὴν ὁποίαν, ὡς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, γεννήσῃ ὁ τραπεζικὸς ὀργανισμὸς, προβάλλει οὐδὲν ὀλιγώτερον ὁ πανικὸς τῆς χρηματιστικῆς κρίσεως φόβος. Ἡ ἀλληλεγγύη ἀποτελεῖ τὴν σπᾶσθην τοῦ Δαμοκλέους τὴν ὁποίαν θέλοντες νὰ ἀποφύγωσιν οἱ ὑπ' αὐτὴν κοιμώμενοι ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ χαῖνον πρὸ τῶν ποδῶν των βάραθρον.

Ἡ τραπεζικὴ ἀλληλεγγύη ἐδοκιμάσθη τελευταῖον ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τρόπου ὅστις εἴλκυσε τὴν καθολικὴν προσοχὴν καὶ συνεκίνησε τὰς εὐαίσθητοτέρας χορδὰς τῆς φιλανθρωπίας. Πρόκειται ἰδίως περὶ τῆς Σκωτικῆς τραπεζῆς «ἡ Πόλις Γλασκώδη» (City of Glasgow bank), τῆς ὁποίας αἱ περιπέται συνεκίνησαν καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ζωὴν. Ἡ τράπεζα αὕτη εἶχε κεφάλαιον 25 ἑκατομ. νέων δραχμῶν, οὗσα δὲ μία τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Σκωτίας διετήρει 133 ὑποκαταστήματα, ὅτε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὰς πληρωμὰς τῆς καὶ μετ' ὀλίγον νὰ πτωχεύσῃ, παρασύρασα κατόπιν αὐτῆς πολλὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ τραπεζικὰ καταστήματα καὶ μεταξὺ μάλιστα τῶν ὁμοτίμων αὐτῇ τραπεζῶν τὴν Καληδονιακὴν (Caledonian

bank). Ἐν γένει αἱ ὑποχρεώσεις τῆς τραπεζῆς ταύτης ὑπελογίζοντο εἰς 300 ἑκατομ. ἤτοι 7 ἐκ τραπεζογραμματίων, 12 1/2 ἐξ ἀποδοχῶν καὶ 297 παρακαταθῆκαι καὶ ἀνοικτοὶ λ]μοί. Μόλις τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ καλυφθῆ ἐκ τοῦ σπουδαίου τῆς τραπεζῆς ἐνεργητικοῦ. Τὰ λοιπὰ 150 περίπου ἑκατομ. ἦσαν εἰς βάρος τῶν τάλαιπῶρων μετόχων διὰ τῆς μᾶλλον ἀμειλίχτου μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλεγγύης. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἀπέβαλλον τὰ 25 ἑκατομ. τοῦ μετοχικοῦ των κεφαλαίου ἔπρεπε οἱ 1249 μέτοχοι αὐτῆς νὰ πληρώσωσι καὶ 152 ἑκατομ. περιπλέον. Μεταξὺ τῶν μετόχων τούτων ὑπῆρχον 360 γυναῖκες, 120 μισθωταὶ γαιῶν, 39 κληρικοὶ, 24 ἰατροὶ, ναυτικοὶ, πλῆθος ἰδιοκτητῶν, οἵτινες μετέπιπτον τοιοῦτοτρόπως ἐξαίφνης εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν. Συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν, λαχεῖα ἐσχεδιάσθησαν, κατηρτίσθη δὲ καὶ ἑταιρία ἀπὸ 25 ἑκατομ. ν. ὄρ. εἰς ἐπικουρίαν τῶν δυστυχησάντων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπελογίσθη εἰς 6,309 πρόσωπα. Ὅλη αὕτη ἡ φιλάνθρωπικὴ τάσις δὲν ἤρκει νὰ θεραπεύσῃ ἢ καὶ νὰ μετριάσῃ τὸ κακόν. Τὸ τέταρτον σχεδὸν τῶν μετόχων εἰς τὴν δευτέραν πρόκλησιν τῶν ἐκκαθαριστῶν τῆς τραπεζῆς τῆς Γλασκόθης ἦτο τελείως κατεστραμένον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν μετόχων καὶ μάλιστα οἱ εὐπορώτεροι αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπὶ ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους τὸ φύσημα τῆς ἀλληλεγγύης καθίστα πεπυρκαυτωμένους.

Ἴνα κρίνῃ τις περὶ τοῦ φοβεροῦ τῆς ἀλληλεγγύης ταύτης δεσμοῦ ἀρκεῖ ἡ σημείωσις ὅτι αἱ σιδηραὶ ἀγκάλαι τῆς συνέσφιξαν καὶ 76 καταπιστευματοδόχους (trustees), οἵτινες δὲν εἶναι κύριοι ἀλλὰ διαχειρισταὶ ἢ ἐπίτροποι εἴτε κληρονόμων εἴτε ἄλλων ἰδιοκτητῶν ὡς π. χ. ἐπὶ προικῶν τὰς ὁποίας οὗτοι διαχειρίζονται παραδίδοντες τὰ εἰσοδήματά των εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐπὶ ἐνὸς τοιούτου καταπιστευματοδόχου ἐγένετο ζωηρὰ δίκη καθ' ἣν ἐδίκασε τὸ ἑπταμελὲς συνοδικὸν δικαστήριον τῆς Σκωτίας, τὸ τριμελὲς ἐφετεῖον τοῦ Λονδίνου καὶ τὸ ἀνώτατον τοῦ κράτους δικαστήριον, ἤτοι ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων. Καὶ τὰ τρία ταῦτα δικαστήρια παρεδέχθησαν

ὅτι ὁ καταπιστευματοδόχος ὅστις ἠγόρασε μετοχὰς καὶ μετέφερεν αὐτὰς ἐπ' ὄνοματί του ἔστω ὑπὸ τὴν εἰδικὴν ἐν τῷ τίτλῳ μνεῖαν ὅτι ἐνεργεῖ ὡς ἐπίτροπος τῆς γυναικὸς τῆς ὁποίας διαχειρίζεται τὴν προῖκα, εἶναι προσωπικῶς ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνος. «Τί σημαίνει, εἶπεν ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων, ὅτι ὁ καταπιστευματοδόχος ἐνήργησε δι' ἴδιον ἢ ἀλλότριον λογαριασμὸν, ὧφειλε νὰ γνωρίζῃ ὅτι κατὰ τὸν νόμον πᾶς ἑταῖρος τραπεζῆς μετοχικῆς εἶναι ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνος, ὅταν ἡ ἑταιρία αὕτη δὲν ἐκπληροῖ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς.»

Τοιαύτη νομικὴ ἐρμηνεία τῆ ἀληθείᾳ ἔχει τι ἐξόχως βαρὺ καὶ προσκροῦον εἰς τὴν κοινὴν περὶ δικαίου συνείδησιν. Οἱ ἐνεργοῦντες διὰ λ]σμὸν ἄλλων ἀπὸ δρακοντείου τινοῦ ἐννοίας ἐξωμοιοῦνται πρὸς τοὺς κυρίους τῶν ὑποθέσεων τὰς ὁποίας ἀπλῶς διαχειρίζονται. Ὅπωςδὴποτε ἢ ἐκ τῆς τραπεζῆς τῆς Γλασκόθης ἐπελθοῦσα χρηματιστικὴ διατάραξις, περιλαβοῦσα σπουδαῖον μέρος τῶν κυκλοφορουσῶν ἀξιῶν, ἐχρησίμεισε ὡς ἀφετηρία νέας τῶν τραπεζικῶν καὶ ἐν γένει ἑταιρικῶν νομοθετημάτων κοινοβουλευτικῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ὁποίας τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα προσιωνίζοντσι σύμφωνα πρὸς τὴν φύσιν τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν κεφαλαίων μετὰ τῶν κεφαλαίων ἄνευ δηλαδὴ εὐθύνης τῶν προσώπων πέραν τῆς μετοχικῆς καταβολῆς αὐτῶν.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1879.

Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐν τῇ ἡφμερίδι τῆς Κυβερνήσεως δημοσιευθέντας ἐσχάτως πίνακας τῆς κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος ἐνεργηθείσης ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, διανεμομένου ὑπὸ χωρικὴν ἔψιν εἰς 13 νομαρχιακὰς περιφερείας, 59 ἐπαρχιακὰς καὶ 366 δημοτικὰς. Ἀπὸ τῆς προτελευταίας ἐν ἔτει 1870 ἀπογραφῆς μέχρι τῆς προκειμένης,

έντός δηλαδή έννεαετίας, προεβιάσθη ο έλλησνικός πληθυσμός από 1,457,894 ανθρώπων εις 1,679,775 ήτοι ηύξησε κατά 221,861, αναλογούνται εις 24,651 κατ' έτος, 1,69 δηλαδή επί τοις %ο. Οι αριθμοί ούτοι επί του ζητήματος του διπλασιασμού ύποδεικνύουσιν αυτόν ώς μετά 41 περίπου έτη συμπληρωθησόμενον. Έν τή κλίμακι του διπλασιασμού τών έθνικών πληθυσμών έρχεται τοιοιτοτρόπως ή Έλλάς δευτέρα κατά την έπομένην μεταξύ τών διαφόρων χωρών σύγκρισιν από τής καταστατικής έρευνών.

Χώραι	έτη	χώραι	έτη
Σαξωνία	39	Πορτογαλλία	69
Έλλάς	41	Βέλγιον	77
Πρωσσία	48	Αύστρία	110
Νορβηγία	56	Ίταλία	136
Άγγλία	59	Έλβετία	141
Δανία	63	Γαλλία	163

Ο πληθυσμός τής Έλλάδος ύπό τοπολογικην έποψιν είναι διαμεμοιρασμένος εις 13 νομούς, 59 έπαρχίας, 366 δήμους καί 3,961 πόλεις, κωμοπόλεις καί χωρία. Πολυπληθέστερος νομός είναι ο τής Άττικης καί Βοιωτίας (185,364 κάτ.), πολυπληθέστερα έπαρχία ή τής Άττικης (116,263 κάτ.) καί πολυπληθέστερος δήμος ο τών Άθηναίων (68,677, κάτ.) — Όλιγοπληθέστερος νομός ο τής Ζακύνθου (44,522 κάτ.), όλιγοπληθέστερα έπαρχία ή τών Παξών (5,002 κάτ.) καί όλιγοπληθέστερος δήμος ο Άλονήσου (400 κάτ.). Ίδού πώς καθ' έκαστον νομόν, έπαρχίαν καί δήμον αναπτύσσεται ο έλος πληθυσμός κατά τά έτη 1870 καί 1879.

	1870	1879		
Α') ΝΟΜΟΣ				
ΑΤΤΙΚΗΣ καί ΒΟΙΩΤΙΑΣ	136,804	185,364		
α) Έπαρχία Άττικης	69,910	116,263	αύξησις	5,68 %ο
			άρρνες	θήλεις
1) Δήμος Άθηναίων	68,677	37,134	31,543	
2) » Πειραιώς	21,618	11,484	10,134	

	1870	1879	άρρ.	θήλ.
3) Δήμος Μαραθώνος		2,955	1,591	1,404
4) » Κρωπίας		6,507	3,311	3,196
5) » Ώρωπίων		2,577	1,403	1,174
6) » Λαυρίου		8,345	5,922	2,423
6) » Φυλής		2,129	1,055	1,074
8) » Άχαργών		3,415	1,840	1,575
β) Έπαρχία Αίγινης	6,103	6,646	αύξ.	0,98 %ο
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Αίγινης		6,127	3,103	3,114
2) » Άγκιστρίου		519	275	244
γ) Έπαρχία Θηβών	20,711	23,358	αύξ.	1,42 %ο
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Θηβαίων		6,023	3,092	2,931
2) » Θεσπιών		4,581	1,410	1,171
3) » Θίσβης		3,666	1,946	1,720
4) » Πλαταιών		2,379	1,242	1,137
5) » Αμύλιδος		1,904	996	908
6) » Τανάγρας		3,423	1,793	1,630
7) » Άκραρηνίου		1,382	760	622
δ) Έπαρχία Λεβαδείας	18,122	20,668	αύξ.	1,56 %ο
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Λεβαδείας		5,790	3,066	2,724
2) » Άραχώβης		3,035	1,604	1,431
3) » Πέτρας		3,712	1,949	1,763
4) » Χαιρωνείας		2,778	1,526	1,252
5) » Όρχομενού		2,063	1,106	957
6) » Διστομίων		3,290	1,704	1,586
ε) Έπαρχία Μεγαρίδος	14,949	18,429	αύξ.	2,58 %ο
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Μεγάρων		5,419	2,784	2,635
2) » Σαλαμίνος		4,569	2,311	2,258
3) » Έλευσίνος		4,355	2,240	2,115
4) » Είδυλλιας		2,327	1,197	1,130

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
5) Δήμος Ἐρυθρῶν	—	1,759	886	873
Β') ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	82,541	95,136		
α) Ἐπαρχία Χαλκίδος	29,013	33,356	αὔξ. 1,66 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Χαλκιδέων		12,250	6,697	5,553
2) » Μεσαπίων		3,228	1,745	1,483
3) » Ληλαντίων		6,933	3,680	3,253
4) » Κηρέων		2,954	1,513	1,441
5) » Νηλέων		4,208	2,261	1,947
6) » Αἰγαίων		3,331	1,638	1,693
7) » Νέων Ψαρρῶν		452	243	209
β) Ἐπαρχία Καρυστίας	33,936	39,222	αὔξ. 1,73 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Κυμαίων		5,538	2,655	2,833
2) » Κοτυλαίων		4,265	2,033	2,232
3) » Κονιστρίων		3,347	1,718	1,629
4) » Αὐλῶνος		4,689	2,386	2,303
5) » Δυστίων		5,072	2,648	2,424
6) » Στύρων		3,078	1,609	1,469
7) » Καρυστίων		7,321	3,821	3,500
8) » Μαρμαρίου		2,665	1,433	1,232
9) » Σκύρου		3,247	1,719	1,528
γ) Ἐπαρχία Ξηροχωρίου	11,215	12,411	αὔξ. 1,18 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἱστιαιῶν		6,264	3,246	3,018
2) » Τελεθρίου		3,660	1,932	1,728
3) » Αἰδηψίων		2,487	1,291	1,196
δ) Ἐπαρχία Σκοπέλου	8,377	10,147	αὔξ. 2,34 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Σκοπέλου		4,937	2,532	2,405
2) » Σκιαθοῦ		3,200	1,696	1,504
3) » Γλώσσης		1,610	829	781
4) » Ἄλωνήσου		400	218	182

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
Γ') ΝΟΜΟΣ	—	—		
ΦΘΙΩΤΙΑ. καὶ ΦΘΑΚΙΑΔΟΣ	108,421	128,440		
α) Ἐπαρχία Φθιώτιδος	41,119	53,200	αὔξ. 3,26 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Λαμίας		9,984	5,393	4,591
2) » Ἰπάτης		6,393	3,345	3,048
3) » Νέας Μιζέλης		986	410	576
4) » Πτελεατῶν		2,992	1,486	1,506
5) » Κρ. Απαρίσσης		2,569	1,345	1,224
6) » Φαλάρων		4,270	2,209	2,061
7) » Ἡρακλειωτῶν		4,643	2,434	2,209
8) » Παραχελωιτῶν		1,959	1,042	917
9) » Μακρακώμης		6,657	3,312	3,345
10) » Τυμφρηστοῦ		4,506	2,320	2,186
11) » Σπερχειάδος		4,506	3,317	2,189
12) » Ὀμιλαίων		3,735	1,877	1,858
β) Ἐπαρχία Δωρίδος	20,187	22,778	αὔξ. 1,42 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Αἰγιτίου		3,582	1,890	1,692
2) » Ἰταίας		3,281	1,747	1,534
3) » Κροκιλίου		3,649	1,841	1,808
4) » Βωμίας		3,475	1,759	1,716
5) » Ποτιδανείας		2,118	1,015	1,103
6) » Οἰνεῶνος		3,132	1,570	1,562
7) » Τολοφῶνος		3,541	1,892	1,649
γ) Ἐπαρχία Λοκρίδος	20,368	23,655	αὔξ. 1,79 %	
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἀταλάντης		3,147	1,161	1,486
2) » Λαρόμνης		3,398	1,798	1,600
3) » Νέας Πέλλης		921	453	468
4) » Δαρνουσίων		2,170	1,148	1,022
5) » Θρονίου		1,989	1,040	649
6) » Θερμοσπυλῶν		2,971	1,555	1,416
7) » Δρυμίας		3,941	1,928	2,013

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
8) Δήμος Ἐλατείας		2,415	1,248	1,167
9) » Τεθροίας		2,703	1,376	1,327
δ') Ἐπαρχία Παρνασσίδος	26,747	28,807	αὐξ.	8,85 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἀμφίσσης		6,791	3,400	3,391
2) » Γαλαξειδίου		4,226	1,588	2,638
3) » Μυονίας		2,628	1,324	1,304
4) » Καλλιέων		3,910	2,003	1,907
5) » Παρνασσίων		1,452	763	689
6) » Κρίσης		2,322	1,116	1,206
7) » Ἄντεκώρρας		2,025	685	1,040
8) » Δωριέων		5,453	2,791	2,662
Δ') ΝΟΜΟΣ ΑΚΑΡΝΑ-				
ΝΙΑΣ καὶ ΑΙΤΩΛΙΑΣ	121,693	138,444		
α') Ἐπαρχ. Μεσολογγίου	18,994	21,718	αὐξ.	1,70 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Μεσολογγίου		8,032	4,072	3,960
2) » Ὠλενείας		2,818	1,495	1,323
3) » Μακρυνείας		4,727	2,489	2,238
4) » Αἰτωλικοῦ		4,211	2,274	1,937
5) » Παραχελωτίδος		2,130	1,112	1,019
β') Ἐπαρχία Βάλτου	14,027	15,822	αὐξ.	1,50 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἀμβρακίας		5,767	2,735	2,432
2) » Ἰδομένης		4,716	2,581	2,136
3) » Θυάμου		3,037	1,649	1,388
4) » Στράτου		3,002	1,568	1,434
γ') Ἐπαρχία Βοιότισης				
καὶ Ξηρομέρου	18,979	22,603	αὐξ.	2,12 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἀνακτοριῶν		6,762	3,654	3,108
2) » Ἀστακοῦ		5,067	2,718	2,349
3) » Οἰνιάδος		2,752	1,439	1,313
4) » Σαλίου		2,312	1,208	1,104

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
5) Δήμος Ἐχίου		5,710	2,968	2,742
δ') Ἐπαρχία Εὐρυταίας	33,018	34,745	αὐξ.	0,59 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Καρπενησίων		8,386	4,247	4,139
2) » Ἀγραίων		4,521	2,324	2,197
3) » Ἀγράφων		2,274	1,190	1,084
4) » Κτημανίων		3,849	2,000	1,849
5) » Δολόπων		1,479	757	722
6) » Παρακαμπυλίων		3,111	1,582	1,529
7) » Ἄπεραντίων		4,337	2,347	2,020
8) » Ἄρακυνθίων		3,912	2,028	1,884
9) » Εὐρυτάγων		2,926	1,447	1,469
ε') Ἐπαρχία Ναυπακτίας	22,219	25,556	αὐξ.	1,66 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ναυπάκτου		5,295	2,671	2,624
2) » Προσχίου		3,161	1,493	1,668
3) » Ἄποδοτίας		5,503	2,630	2,873
4) » Ὀφιοινίας		3,534	1,786	1,748
5) » Πυλῆνης		2,550	1,274	1,276
6) » Κλεπαΐδος		4,193	2,083	2,110
7) » Παρηνησίων		1,320	661	659
ς') Ἐπαρχία Τριχωρίας	14,453	17,650	αὐξ.	2,45 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἀγρινίου		7,059	3,664	3,395
2) » Θέρμου		3,659	1,919	1,740
3) » Παμφίας		4,830	2,534	3,296
4) » Ἀμβρακίας		2,102	1,068	1,034
Ε') ΝΟΜΟΣ				
ΑΧΑΪΙΑΣ καὶ ΗΛΙΔΟΣ	146,561	171,642		
α') Ἐπαρχία Πατρῶν	46,527	57,173	αὐξ.	2,56 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Πατρέων		34,227	18,279	15,948
2) » Τριταίας		4,596	2,410	2,186
3) » Δύμης		7,486	3,948	3,528

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
4) Δήμος Ἐρινεοῦ		3,747	1,953	1,794
5) » Φαρῶν		7,127	3,861	3,266
6) Ἐπαρχία Αἰγιαλείας	12,764	17,208	αὐξ.	3,95 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Αἰγίου		12,838	6,874	5,964
2) » Αἰγείρας		1,299	642	657
3) » Ἀκράτας		1,141	592	549
4) » Βουρῶν		1,930	994	936
γ) Ἐπαρχία Ἡλείας	51,066	65,752	αὐξ.	3,19 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Λετρίνων		18,734	10,335	8,399
2) » Λαμπείας		8,161	4,353	3,808
3) » Ὀλυμπίων		8,552	4,408	4,147
4) » Ὠλένης		4,337	2,285	2,052
5) » Βουπρασιῶν		4,153	2,213	1,940
6) » Μυρτουνησίων		8,322	4,319	4,003
7) » Πηνειῶν		5,443	2,875	2,568
8) » Ἡλιδος		8,050	4,198	3,852
δ) Ἐπαρχία Καλαβρυτῶν	39,204	41,499	αὐξ.	0,65 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Καλαβρυτῶν		2,125	1,113	1,012
2) » Καλλιφωνίας		2,568	1,343	1,225
3) » Σουθενῶν		2,209	1,120	1,089
4) » Ἀροανείας		2,828	1,519	1,309
5) » Παῖων		3,107	1,578	1,529
6) » Ψωφίδος		3,148	1,572	1,576
7) » Κραθίδος		2,032	1,030	1,002
8) » Κλητορίας		4,535	2,370	2,165
9) » Λευκασίων		4,077	2,079	1,998
10) » Κερπινῆς		5,704	2,998	2,706
11) » Λαπαθῶν		5,273	2,744	2,529
12) » Φελλόνης		3,148	1,545	1,603
13) » Νωνάκριδος		745	361	384

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
ΣΤ') ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	131,740	148,905		
α') Ἐπαρχία Μαρτινείας	46,174	51,552	αὐξ.	1,30 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Τριπόλεως		13,970	7,572	6,398
2) » Φαλάνθου		3,780	2,015	1,765
3) » Κορυθίου		4,752	2,523	2,229
4) » Ὀρχομενοῦ		4,739	2,520	2,219
5) » Καλτεζῶν		2,329	1,194	1,135
6) » Μανθουρέας		2,828	1,456	1,372
7) » Μαντινείας		6,049	3,176	2,873
8) » Νάσσων		1,767	892	875
9) » Τεγέας		6,793	3,455	3,338
10) » Βαλτετσίου		4,545	2,460	2,085
6') Ἐπαρχία Γορτυνίας	41,408	45,830	αὐξ.	1,18 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Δημητσάνης		5,649	2,912	2,737
2) » Τρικολώνων		4,726	2,601	2,125
3) » Γόρτυνος		4,901	2,618	2,283
4) » Λαγκαδίων		5,565	3,021	2,544
5) » Κλείτωρος		4,029	2,056	1,973
6) » Τροπαίων		4,771	2,619	2,152
7) » Ἡραίας		4,920	2,613	2,307
8) » Νυμφασίας		1,967	1,031	936
9) » Ἐλευσίνος		5,839	3,099	2,740
10) » Μυλάοντος		1,483	750	733
11) » Θελοπούσης		1,980	1,006	974
γ') Ἐπαρχία Κυνουρίας	26,733	31,474	αὐξ.	1,97 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Θυρέας		2,708	1,428	1,280
2) » Βρασιῶν		2,807	1,472	1,335
3) » Δολιανῶν		1,682	838	844
4) » Τανίας		5,185	2,676	2,509
6) » Πάρνωνος		4,357	2,200	2,157
6) » Βερόσιων		1,477	751	726

	1870	1879	άρρ.	θήλ.
7) Δήμος Γλυππίας		2,251	1,114	1,137
8) » Λιμναίου		6,482	3,268	3,214
9) » Σελινούντος		4,525	2,442	2,083
δ') Έπαρχ. Μεγαλοπόλεως	17,425	20,040	αύξ. 1,67	°]
1) Δήμος Μεγαλοπόλεως		5,001	2,618	2,383
2) » Φαλαισίας		7,381	3,769	3,612
3) » Λυκόσουρας		7,667	3,965	3,702
Ζ') ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	105,851	121,116		
α') Έπαρ. Λακωνίμορος	46,423	52,519	αύξ. 1,45	°]
1) Δήμος Σπάρτης	12,007		6,224	5,783
2) » Κροκεῶν		3,509	1,749	1,760
3) » Οἰνούντος		5,433	2,634	2,799
4) » Θεραπιδῶν		6,422	3,361	3,061
5) » Βρυσεῶν		1,534	747	787
6) » Σελλασίας		2,677	1,364	1,323
7) » Πελλάνης		4,503	2,343	2,160
8) » Τρινασοῦ		1,508	728	780
9) » Καστορίου		2,834	1,449	1,385
10) » Μελιτινῆς		3,097	1,581	1,516
11) » Φελλίας		2,502	1,249	1,253
12) » Γερονθρῶν		2,312	1,197	1,115
13) » Φάριδος		4,171	2,134	2,037
β') Έπαρχία Γυθείου	13,957	16,365	αύξ. 1,91	°]
1) Δήμος Γυθείου		4,243	2,124	2,119
2) » Μαλευρίου		4,544	2,208	2,336
3) » Καρυουπόλεως		2,708	1,288	1,420
4) » Κολοκυνθίου		2,560	1,237	1,323
5) » Δαγείας		2,310	1,079	1,231
γ') Έπαρ. Έπειδ. Λιμηρᾶς	18,931	22,242	αύξ. 1,94	°]
1) Δήμος Μογεμβασίας		4,075	2,011	2,064

	1870	1879	άρρ.	θήλ.
2) Δήμος Βοιῶν		4,948	2,529	2,419
3) » Ζάρακος		3,906	2,049	1,857
4) » Έκτος		3,386	1,769	1,617
5) » Άσσωποῦ		5,927	3,010	2,917
δ') Έπαρχία Οἰτύλου	26,540	29,990	αύξ. 1,44	°]
1) Δήμος Οἰτύλου		8,673	4,347	4,236
2) » Άβίας		5,210	2,563	2,647
3) » Κάρδαμύλης		3,743	1,835	1,908
4) » Λεύκτρου		7,063	3,438	3,605
5) » Μέσσης		5,304	2,575	2,726
Η') ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	130,417	155,760		
α') Έπαρχία Καλαμών	25,029	29,733	αύξ. 2,08	°]
1) Δήμος Καλαμών		11,642	6,117	5,525
2) » Θουρίας		5,322	2,754	2,568
3) » Άρίτος		4,332	2,257	2,075
4) » Άμφείας		3,990	2,022	1,968
5) » Άλαγονίας		4,447	2,317	2,130
β') Έπαρχία Μεσσήνης	29,529	35,631	αύξ. 2,29	°]
1) Δήμος Παμίσου		7,323	3,715	3,608
2) » Εὔας		5,312	2,785	2,527
3) » Άριστομένουσ		4,598	2,389	2,209
4) » Οἰχαλίας		7,501	3,832	3,669
5) » Ίθώμης		4,819	2,587	2,232
6) » Λύδανίας		6,078	3,136	2,942
γ') Έπαρχία Πυλίας	20,946	25,505	αύξ. 2,41	°]
1) Δήμος Πυλίων		4,575	2,474	2,101
2) » Κολλωνίδων		6,085	3,114	2,971
3) » Κορώνης		4,310	2,413	1,897
4) » Μεθώνης		4,244	2,234	2,010
5) » Βουφράσου		6,291	3,261	2,030

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
δ') <i>Ἐπαρχία Τριφυλίας</i>	29,041	35,445	αὐξ. 2,45 %]
1) Δῆμος Κυπαρισίας		6,071	3,274	ἄρρ. θήλ.
2) » Ἐράνης		6,887	3,859	
3) » Φλεσιάδος		3,462	1,853	
4) » Δωρίου		1,852	972	
5) » Ἡλεκτρίδος		2,655	1,368	
6) » Αὐλώνας		3,975	2,093	
7) » Τριπόλεως		2,623	1,415	
8) » Ἄστοῦ		2,836	1,513	
9) » Πλαταμῶδους		5,084	2,750	
ε') <i>Ἐπαρχία Ὀλυμπίας</i>	25,872	29,446	αὐξ. 1,53 %	ο
1) Δῆμος Ἀνδριτσαινῆς		7,786	3,977	3,807
2) » Ἀλιφείρας		3,845	2,057	1,788
3) » Σκιλλοῦντος		4,962	2,613	2,349
4) » Βώλακος		3,563	1,853	1,710
5) » Ἀρήνης		4,098	2,080	2,018
6) » Φιγαλίας		5,194	2,771	2,423
ϑ') ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟ-				
ΛΙΔΟΣ καὶ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	127,820	136,081		
α') <i>Ἐπαρχία Ναυπλίας</i>	15,022	16,019	αὐξ. 0,73 %	ο
1) Δῆμος Ναυπλιέων		9,045	4,822	4,223
2) » Μηδείας		3,378	1,770	1,608
3) » Μινώας		518	272	246
4) » Ἐπιδαυρίων		2,002	1,034	668
5) » Λήσσης		1,076	542	534
β') <i>Ἐπαρχία Ἄργους</i>	22,138	24,284	αὐξ. 107 %	ο
1) Δῆμος Ἀργείων		11,793	6,063	5,730
2) » Ἀλέας		2,711	1,403	1,308
3) » Λυρκείας		2,732	1,450	1,282
4) » Προσυμναίων		2,271	1,188	1,083

	1870	1879	ἄρρ.	θήλ.
5) » Ἰσιῶν		2,340	1,222	1,118
6) » Μυκηνηῶν		2,437	1,254	1,183
γ') <i>Ἐπαρχία Κορινθίας</i>	42,803	48,488	αὐξ. 1,47 %	ο
1) Δῆμος Κορίνθου		7,585	3,940	3,645
2) » Σικυῶνος		5,438	2,782	2,656
3) » Στυμφαλίας		4,415	2,289	2,126
4) » Νεμέας		3,507	1,840	1,667
5) » Πελλήνης		3,275	1,684	1,591
6) » Περαχώρας		2,637	1,357	1,280
7) » Σολυγείας		2,958	1,507	1,451
8) » Φενεοῦ		3,891	2,056	1,835
9) » Εὐρωστίνης		5,830	2,962	2,868
10) » Κλεωνῶν		3,072	1,599	1,473
11) » Τρικάλων		5,880	2,954	2,926
δ') <i>Ἐπαρχία Κυθηρῶν</i>	10,637	13,259	αὐξ. 2,73 %	ο
1) Δῆμος Κυθηρίων		6,631	3,420	3,211
2) » Ποταμίων		6,628	3,330	3,298
ε') <i>Ἐπ. Σπετσῶν καὶ Ἐρ-</i>				
<i>μιονίδος</i>	19,910	16,894	ἐλάττωσις 1,68 %	ο
1) Δῆμος Σπετσῶν		6,899	3,184	3,715
2) » Κρανιδίου		6,705	2,967	3,738
3) » Ἐρμιόνης		2,047	1,082	965
4) » Διδύμων		1,243	640	603
ς') <i>Ἐπ. Ἐθρας καὶ Τροι-</i>				
<i>ζηνίας</i>	17,301	17,137	ἐλάτ. 0,10 %	ο
1) Δῆμος Ἐθρας		6,811	2,807	4,004
2) » Τροιζήνος		6,975	3,560	3,415
3) » Μεθένων		2,149	1,054	1,095
4) » Δρυόπης		1,202	645	557

	1870	1879		
1) ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	123,299	132,200		
α') 'Επαρχία Σύρου	30,643	31,412	αὐξ.	0,27 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἐρμούπολεως		21,540	10,716	10,824
2) » Σύρου		5,406	2,775	2,631
3) » Μυκόνου		4,466	2,034	2,432
β') 'Επαρχία Κίας	8,687	10,177	αὐξ.	1,90 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Κίας		4,311	2,322	1,989
2) » Κύθνου		1,543	752	791
3) » Δρουπίδος		1,380	718	662
4) » Σερφίου		2,943	1,588	1,355
γ') 'Επαρχία Ἄνδρου	19,674	22,562	αὐξ.	1,63 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ἄνδρου		9,777	4,956	4,821
2) » Κορθίου		5,926	3,111	2,815
3) » Γαυρίου		4,090	2,159	1,931
4) » Ἄρνης		2,769	1,445	1,324
δ') 'Επαρχία Θήρας	21,907	20,550	ελάτ.	0,93 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Θήρας		4,146	1,764	2,382
2) » Καλλιόστης		3,571	1,591	1,980
3) » Ἐμπορείου		2,550	1,139	1,411
4) » Οίας		2,494	975	1,519
5) » Θηρασίας		601	257	344
6) » Ἴου		2,113	966	1,147
7) » Ἄμοργου		2,338	1,110	1,228
8) » Ἀνάφης		687	304	386
9) » Αἰγιάλης		1,555	716	839
ε') 'Επαρχία Μήλου	10,784	12,971	αὐξ.	2,25 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Μήλου		3,534	1,686	1,848
2) » Ἀδάμαντος		667	228	439

	1870	1879		
			ἄρρ.	θήλ.
3) » Κιμώλου		1,337	635	702
4) » Φολεγάνδρου		969	487	482
5) » Σικίνου		702	346	356
6) » Σίφνον		5,762	2,961	2,801
ς') 'Επαρχία Νάξου	20,582	22,278	αὐξ.	1,91 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Νάξου		2,156	1,064	1,092
2) » Βύβλου		4,057	2,093	1,964
3) » Τραγαίας		4,100	2,120	1,980
4) » Ἄπειρανθίας		1,984	984	1,000
5) » Πάρου		2,776	1,361	1,415
6) » Μαρπίσσης		1,212	619	593
7) » Ναούσης		1,590	813	777
8) » Κορωνίδος		2,483	1,323	1,260
9) » Ὑφίας		1,820	922	898
ζ') 'Επαρχία Τήνου	10,022	12,565	αὐξ.	1,55 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Τήνου		4,298	2,016	2,282
2) » Πανόρμου		3,284	1,553	1,731
3) » Σωσθενίου		1,857	918	939
4) » Ήραίας		3,126	1,588	1,538
ΙΑ' ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	96,940	106,109		
α') 'Επαρχία Κερκύρας	25,729	26,694	αὐξ.	0,41 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Κερκυραίων		25,139	12,796	12,343
2) » Διαποντίων		1,555	606	949
β') 'Επαρχία Μίσης	21,754	24,328	αὐξ.	1,31 %
			ἄρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ποταμογειτόνων		3,641	1,951	1,690
2) » Μεσοχωριτών		9,162	4,660	4,502
3) » Παρελαίων		1,511	778	733
4) » Μελιτιέων		3,830	2,040	1,790
5) » Λαυκιμαίων		6,184	3,268	2,916

	1870	1879		
γ') Έπαρχια Όρουσ	24,983	27,002	αύξ.	0,89 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Άπηλιωτών		6,189	3,212	2,977
2) » Άμφιπαγετών		4,785	2,467	2,318
3) » Άκρολοφιστών		2,447	1,467	980
4) » Έπιζωφορίων		3,508	1,864	1,644
5) » Κασσωπαίων		4,930	2,518	2,412
6) » Ίστωναίων		5,143	2,663	2,480
δ') Έπαρχια Λευκάδος	20,892	23,083	αύξ.	1,16 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Λευκαδίων		6,572	3,434	3,138
2) » Σερακιωτών		1,944	1,039	905
3) » Καρυάς		3,660	1,949	1,711
4) » Έξανθείας		1,798	999	799
5) » Άπολλωνίων		3,265	1,706	1,559
6) » Εύγερου		2,760	1,449	1,311
7) » Έλλομένου		1,989	1,021	968
8) » Ταρίων		1,095	588	507
ε') Έπαρχια Παξών	3,582	5,002	αύξ.	4,40 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Γαϊανών		2,640	1,418	1,222
2) » Λακκιωτών		2,362	1,238	1,129
IB') ΝΟΜΟΣ				
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	77,382	80,543		
α') Έπαρχια Κρανιάς	33,358	32,203	ελάτ.	0,38 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Κρανίων		8,816	4,495	4,321
2) » Λιβαθοῦς		8,422	3,724	4,698
3) » Δειλινάτων		3,557	1,805	1,752
4) » Φαρακλάτων		1,799	842	957
5) » Όμαλών		3,409	1,692	1,717
6) » Έλιοῦ		2,346	1,190	1,156
7) » Πρόνων		3,854	1,950	1,904

	1870	1879		
β') Έπαρχια Πάλλης	17,377	19,003	αύξ.	1,03 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ληξουρίου		6,237	3,008	3,229
2) » Άνωγητών		5,026	2,638	2,388
3) » Κατωγητών		4,293	2,254	2,039
4) » Θηνιάς		3,447	1,751	1,696
γ') Έπαρχια Σάμης	16,774	17,115	αύξ.	0,22 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Σαμαίων		5,311	2,557	2,754
2) » Πυλαρέων		4,587	2,023	2,564
3) » Άσσου		3,981	1,979	2,002
4) » Δολιχίου		3,236	1,366	1,870
δ') Έπαρχια Ίθάκης	9,873	12,222	αύξ.	2,62 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ίθακησίων		5,838	3,057	2,781
2) » Νηριτίων		1,826	904	922
3) » Πολυκτορίων		2,975	1,521	1,454
4) » Καρνίων		1,583	823	760
IG') ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	44,557	44,522	ελάτ.	0,01 %
			άρρ.	θήλ.
1) Δήμος Ζακύνθου		18,638	9,664	8,974
2) » Ψωφίδος		3,957	2,153	1,804
3) » Όπιταϊδών		2,505	1,371	1,134
4) » Ναφθίων		2,770	1,600	1,170
5) » Έλάτου		2,843	1,635	1,208
6) » Άρτεμισίων		2,352	1,294	1,058
7) » Άρκαδίων		3,352	1,850	1,502
8) » Λιθακιάς		3,589	1,884	1,705
9) » Όριαίων		1,998	1,100	898
10) » Μεσογαίων		2,518	1,384	1,134

Η απογραφή αυτή άφορα τους εν τοῖς διαφόροις δήμοις του Κράτους κατοικούντας, συμποσούμενους εις 1,654,072

(855,377 ἄρρενας καὶ 798,695 θήλειαι). Προσθετόν 18,521 στρατιωτικούς τῆς ξηρᾶς 2,002 στρατιωτικούς τῆς θαλάσσης καὶ 5180 ναυτιλλομένους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τοιοῦτοτρόπως ἀποτελεῖται ὁ ὀλικὸς κατὰ τὸ ἔτος 1879 πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος 1,679,775 (881,080 ἄρρενας καὶ 798,695 θήλειαι. Κατὰ τὸ 1870 οἱ ἐν τοῖς δήμοις κατοικοῦντες ἐλογίζοντο εἰς 1,437,026, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς ξηρᾶς εἰς 12,420, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς θαλάσσης εἰς 1,315 καὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ναυτιλλόμενοι εἰς 7,133. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ φαινομένη ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ναυτιλλομένων, ἀπὸ τοῦ 1870 εἰς τὸ 1879, εἶναι προῖόν ἀτελῶν ἀπογραφικῶν ἐρευνῶν.

Οἱ δήμοι καὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ των εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας.

Α'. Δ ἤ μ ο ι.— α) 13 περιέχοντες ὀλιγωτέρους ἕκαστος τῶν 1,000 κατοίκων· β) 43 ἀπὸ 1001 μέχρι 2,000 γ) 208 ἀπὸ 2001 μέχρι 5000· δ) 89 ἀπὸ 5,001 μέχρι 10,000· ε) 6 ἀπὸ 10,001 μέχρι 15,000· ς) 2 ἀπὸ 15,001 μέχρις 20,000 ζ) 3 ἀπὸ 20,001 μέχρι 30,000 η) 2 ἄνω τῶν 30,000.— Β' Ἐ π α ρ χ ί α ι· α) 2 περιέχουσαι ὀλιγωτέρους ἕκαστη τῶν 10,000 κατοίκων· β) 17 μέχρι τῶν 20,000· γ) 21 μέχρι τῶν 30,000· δ) 9 μέχρι τῶν 40,000· ε) 4 μέχρι τῶν 50,000· ς) 4 μέχρι τῶν 60,000· ζ) 1 μέχρι τῶν 70· η) 1 ἄνω τῶν 100,000.

ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΣΧΟΛΗ.

Ὅσω τις μελετᾷ βαθύτερον τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ συμβαίνοντα, τόσο ἐκπλήττεται ἐπὶ τῇ ποσότητι τῆς δυσπιστίας, τὴν ἵποίαν οὗτος αἰσθάνεται πρὸς τὴν διοικοῦσαν τὸν τόπον τάξιν. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἐξ ἱστορικῶν λό-

γων καὶ μεθ' ἄλλην τὴν εἰσαγωγὴν διαφόρων στοιχείων ἐν τῇ διοικήσει, ἡ ὑπαρξίς ἰδιαιτέρας μετ' αὐτὴν τάξεως εἶναι κοινωνικὸν φαινόμενον, ἄξιον νὰ ἐλκύσῃ τὴν γενικὴν προσοχὴν. Ὁ πολὺς κόσμος ἐργάζεται, κατ' ἐπάγγελμα οἱ δὲ πολιτικοὶ ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσίν του. Καὶ τὰ πράγματα ἐβάδιζον οὕτως ἢ ἄλλως, μέχρις οὗ ἡ δυσπιστία τῶν διοικουμένων πρὸς τοὺς διοικοῦντας κατέστη ἄρθρον πίστεως. Τὸ σύμπτωμα εἶναι σπουδαιότατον καὶ πρέπει ἐιδικώτερον νὰ μελετηθῇ.

Ἡ ἔλλειψις τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ εἶναι σημαντικώτατον τῆς ἐποχῆς γνώρισμα, διότι ἐλλείπει ὁ κυριώτερος ὅρος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Εἶναι τινὲς, οἱ ὅποιοι ἐνώπιον τοῦ φαινομένου τούτου ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τὸν ἀπολυτισμόν. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι γνωρίζει οὗτος εἰς μείζονα ἐντέλειαν τὴν τέχνην τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας. Ἐὰν ὁ λαὸς δὲν ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ ὄστα ἐκ τῶν ὀστέων του, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐλικούς διεφθαρμένους; Οἱ ἀληθεῖς ἄνδρες δὲν σχηματίζονται εἰς τὰ παλάτια τῆς τυραννίας. Τοὺς δημιουργεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Λαοῦ, ἵνα ὦσι πάντοτε ἡ πέρνα τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφρατος. Συνήθως ὁ δεσποτισμὸς προτάσσει τὴν σημαίαν τῆς τάξεως. Δὲν παρέρχεται πολὺς χρόνος καὶ ἔλατὰ λαμπρὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ ἀποδεικνύονται ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας. Ὅσοι ἐθαύμαζον τὴν τάξιν τοῦ κατὰ τὰς τελευταίας δύο δεκατηρίδας πολιτισμένου τῆς Γαλλίας δεσποτισμοῦ, δυσκόλως σήμερον ἐννοοῦσιν ὅποιον ὀλοκαύτωμα ἐλευθερίας, τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας προσηγήθη εἰς τὸν βωμὸν αὐτοῦ. Ὅλοι οἱ δεσποτισμοὶ εἶναι πρῶτοι ἐξάδελφοι. Ἐὰν ἡ ἀρετὴ τοῦ τυράννου συνίσταται εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ δούλου, πόσαι πρὶν δουλεύωσι τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἤδη τοῦ ἀργυρίου δούλοι! Οὕτως ὅμως καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς παχύνει τὰ πρόβατα αὐτοῦ.

Ἡ ἔλλειψις ἐμπιστοσύνης εἶναι παροδικὸν φαινόμενον τοῦ ὀποίου ἡ ὑπαρξίς συνδέεται πρὸς τὴν ἀτελεῖα μέχρι τοῦδε ἀνάπτυξιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ὅσον κατὰ θεωρίαν

εἶναι δυσνόητος ἢ συνύπαρξις δύο ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐμποδίζει τὴν δὲ, τόσον ἐν τῇ πρακτικῇ εἶναι συνηθεστάτη. Ἐνῶ τὸ σύνταγμα εἶναι πιστοτάτη εἰκὼν τῆς ἀληθείας ταύτης, τί θὰ ἔπραττε καὶ αὐτὸς ὁ δεσποτισμὸς, ὅταν, αὐτοῦ λέγοντος ναί, ὅλος ὁ κόσμος λέγει ὄχι; Οἱ δὲ νομίζοντες ὅτι ἡ δημοκρατία εἶναι ἀκυβέρνητος ὁμολογοῦσι παχυλὴν τῶν πραγμάτων ἄγνοιαν, διότι καὶ ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ αἰώνιος συμβιβασμὸς τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν πολλῶν. Μεταξὺ τοῦ Ὀμηρικοῦ « οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη » καὶ τῆς ἐν παντὶ καιρῷ ἀποθεώσεως τοῦ τυραννοκτόνου κρύπτεται τὸ μυστήριον τῆς Ἑλληνικῆς ἐγκυκλοπαιδείας. Ἐκτὸς τοῦ ὀνόματος οὐδεμία, λέγει ὁ I. Russel ὑπάρχει πραγματικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Διὰ τὸν προσεκτικὸν παρατηρητὴν εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἐν τῷ ἀντιπροσωπικῷ πολιτεύματι τῆς Ἀγγλίας ὑπάρχει τι δημοκρατικόν, καθὼς ὑπάρχει τι μοναρχικόν ἐν τῇ ἐκτελεστικῇ τῶν Ἀμερικανῶν ἐξουσίᾳ.

Διαφέρει τὸ ζήτημα τῆς ἐπικρατήσεως μεταξὺ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πολλῶν· διότι δύναται μὲν νὰ ὑπάρξῃ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ μὲν ἀπορροφᾷ τὴν δὲ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα ὁ ἀγὼν ἀρχίσῃ ἐκ νέου. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι τὸ κεφάλαιον τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν ὁ Ἰσραὴλ εἶχε τοὺς κριτὰς αὐτοῦ, ἤθελε βασιλέα, ὁ Σαμουὴλ εὗρε τὸν υἱὸν τοῦ Κίς, ὅστις ἐζήτηι τὸν ὄνον του καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἠὺχαριστήθησαν. Τοιοῦτος ὁ κόσμος! Ὅταν ὁ λαὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας κατεδίκαζε τοὺς ἀρχηγούς του, οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἔβαπτον τὰς χεῖρας των εἰς τὸ αἷμα τῶν βασιλέων των. Τοιοῦτος πάλιν ὁ κόσμος!

Ἡ μεγαλειτέρα ἐν τούτοις ἀξία τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος συνίσταται εἰς τὴν ἐστίασιν δύο ἐχθρῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης. Ἡ κοινὴ πρακτικὴ πείθει ἕκαστον περὶ τοῦ ἀξιολόγου τῆς ἐπινοίας. Ἀλλ' ὁ οἶνος εὐφραίνει μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς μέθης· ἅμα αὕτη ἐπέλθῃ, ἰδοὺ τὰ ριζωμένα ἐλαττώματα ἀναφαίνονται. Πόσα τοιαῦτα γεύματα ἤρχισαν λαμπρῶς

καὶ ἐτελείωσαν πενθίμως! Τὸ πᾶν λοιπὸν κρίνεται ἐκ τῆς ἐγκρατείας τῆς συνταγματικῆς τραπέζης.

Ἡ ἐγκράτεια αὕτη εἶναι οὐσιωδῶς ἐθνικὸν κατόρθωμα. Ὅσοι ἐνησχολήθησαν ὁπωσοῦν βασίμως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων γνωρίζουσιν, ὅτι τὰ ἐλατήρια αὐτῶν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς δύο προαιωνίους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος τάσεις, τὰς ὁποίας οὐχὶ ἡ θέλησις, ἀλλ' ἡ φύσις ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων δημιουργεῖ. Ἐννοῶ τὴν συντηρητικὴν καὶ τὴν προοδευτικὴν τάσιν τῶν κοινωνιῶν. Ἡ κυρία ἀρχὴ τῆς διττῆς ταύτης τάσεως ἀνήκει εἰς τὴν ἡλικίαν, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν περιουσίαν. Ἐὰν διαιρέσωμεν ταύτας εἰς μικρὰς καὶ μεγάλας, ἐν ταῖς πρώταις διδίδει τὸν νόμον τῆς ἐνεργείας ἢ πρόβodus τοῦ μέλλοντος, ἐνῶ αἱ δευτέραι ἀποθεοῦσι τὸ παρελθόν. Κόμμα περιέχον νέους ἀνθρώπους μικρῶν οἰκογενειῶν καὶ μικρῶν περιουσιῶν ἐξ ἅπαντος ἐσεται προοδευτικόν· ἐνῶ τοὺς γέροντας, τὰς μεγάλας οἰκογενείας καὶ τὰς μεγάλας περιουσίας ὁ φόβος τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς παρακμῆς ρίπτει πρὸς τὸ συντηρητικόν κόμμα. Ἀλλ' εἶναι περιέργος ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τοῦ θεμελιώδους τούτου νόμου, διότι ἐν τοῖς ἐλευθέροις πολιτεύμασι βασιλεύουσι μὲν αἱ πλειοψηφίαι, κυβερνῶσι δὲ αἱ μειοψηφίαι. Τοιοῦτοτρόπως ἡ συγκρότησις τῆς βιομηχανικῆς ἐνεργείας εἶναι ὁ τελειότερος τύπος τῆς ἐργασίας τοῦ λαοῦ εἰς ὅλα τὰ στάδια. Δὲν εἶναι μονάδες ἀλλ' ὁμάδες ἀνθρώπων αἱ συγκροτοῦσαι τὴν ὅλην ἐθνικὴν ζωὴν. Ἐκάστη λοιπὸν ὁμάς ἔχει τὰς ιδέας τῆς καὶ τοὺς ὁδηγούς τῆς, ὑπὸ τῶν ὁποίων κυβερνᾶται τόσον τὸ ἐργαστάσιον, ὅσον καὶ ἡ πολιτικὴ, ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς δημοσίας γνώμης, τὴν ὁποίαν ἡ κοινότης ἐπὶ παντὸς βουλευέται.

Οἱ ὁδηγοὶ οὗτοι ἔχουσι τοιοῦτον λόγον πρὸς τὸ πολίτευμα, οἷον οἱ ὑπαξιωματικοὶ πρὸς τὸ σύνταγμα· ἀμφοτέροι δηλαδὴ εἶναι ἐκ φύσεως ἡ ψυχὴ τῆς ἐνεργείας. Ἐὰν ἐρωτήσῃτε τοὺς ὁδηγούς ποῖαν ἰδέαν ἔχουσι περὶ πολιτείας, θέλετε μάθει οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἐκπλήξεως, ὅτι εἶναι sui generis μηχανικὴ ἐπιτηδεῖα, ὅπως μεταφέρῃ τὴν ἔμμεσον διοίκη-

σιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. Οὕτως ἡ μὲν κατοχὴ τῆς ἐξουσίας εἶναι ὁ σκοπός, οἱ δὲ ἐκλεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τὸ μέσον. Κοινῶς ἐκλαμβάνεται τὸ ἀποτέλεσμα ὡς αἰτία· ἐν τούτοις εἶναι μάταιον νὰ ἀποδειχθῇ ὁ κυριώτερος ὅρος τῶν πληρεξουσίων ἐγγράφων, δι' ὧν οἱ ὀδηγοὶ τοῦ ἔθνους ἐφοδιάζουσι τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ. Ὅστις βάλλει χεῖρα ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ταύτης βάσεως μικρὰν ἔχει ἰδέαν περὶ τῆς ἐνώπιόν του κολοσσιαίας δυνάμεως, ἣτις δίδει τὸν τόνον εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐπικρατείας.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ κοινωνικὴ αὕτη ἀνάγκη μαρτυρεῖ τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων, ἡ συντηρητικὴ καὶ ἡ προοδευτικὴ τάσις τῶν κοινωνιῶν κατηγορεῖται ὡς ἀφηρημένη φιλοσοφικὴ ἰδέα, ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ ἀλήθεια αὐτῆς στηρίζεται εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἐθνικὴν βᾶσιν, ὅτι ἐκάστη κοινότης πρέπει ἐξ οἰοῦδήποτε μέρους νὰ ἔχη τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Κυρίως εἰπεῖν ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος πρώτης τάξεως· ἀφοῦ ἡ ἐξουσία ἀνὴρ κ ε ἰ ε ἰ τ ἡ ν δ ὕ ν α μ ἰ ν, ὅποια ἡ πρὸς αὐτὴν θέσις τῶν ὀδηγῶν τοῦ ἔθνους; Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι ἀπλὴ τῆς λογικῆς ἐργασία. Ἐὰν ἐν τοῖς μοναρχικοῖς πολιτεύμασι, ὁ μονάρχης ἔχη καὶ αὐτὸς ὀδηγός, οἱ δὲ κόλακες διανεμοῦσι τὰ ἀξιώματα· τίνος ἕνεκεν οἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν διεσπαρμένοι ὀδηγοὶ τῶν ἀντιμοναρχικῶν ἔθνων νὰ μὴν ἔχωσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα;... Σύστημα εὐρὺ ἀποκεντρώσεως, τὸ ὅποιον ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἔπρεπε μᾶλλον νὰ κανονισθῇ ἢ νὰ χαρακτηρίζεται ὡς στίγμα τῆς ἐλευθερίας. Πῶς ὅμως συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι, ὥστε ἐνῶ τὸ πολίτευμα προσκαλεῖ τοὺς συντηρητικούς καὶ τοὺς προοδευτικούς, ἔρχεται τρίτον εἶδος ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἠδύνατό τις νὰ ὀνομάσῃ κ α λ λ ι ε ρ γ η τ ᾶ τ ῆ ς ἐ ξ ο υ σ ῖ α ς;

Ἐν ἐκάστῳ ἔθνῳ ἀπὸ μακρῶν ἐποχῶν ἀναφαίνεται σύμπλεγμα φυσικῶν ὀργανισμῶν, οἵτινες, διαμοιραζόμενοι εἰς διάφορα τῆς κοινωνίας σημεῖα, ὑπενθυμίζουσι τοὺς ποτίζοντας

τοὺς ἀγρούς τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ ρεύματος. Ἴδου τόσαι φάλαγγες σκαπανέων, προσπαθοῦσαι συγχρόνως ἵνα στρέψωσι τὴν ἐθνικὴν ζωὴν πρὸς τὸ ἴδιον ἐκάστη μέρος. Ἐκ πρώτης ὄψεως φοβεῖται τις τὴν τύχην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος· ἐν τούτοις τὸ φαινόμενον εἶναι κανονικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ αἰωνίου νόμου τῆς διαιρέσεως τῶν ἔργων. Καθὼς δὲ ἀπαντῶνται ὑποδηματοποιοὶ, σιδηρουργοὶ καὶ βυρσοδέψαι, οὕτω καὶ πολιτικοί. Κατ' οὐσίαν ὅπου ὑπάρχει ζωὴ, ἐκεῖ καὶ ὄργανα εἰς λειτουργίαν αὐτῆς δὲν λείπουσιν. Ἐν τούτοις ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων ἔργων μαρτυρεῖ πολάκις, ὅτι ἐνῶ κλάδοι τινὲς αὐτῶν ἀκμάζουσι, ἄλλοι νοσοῦσι. Ἐὰν οὕτως ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ κλάδος τῶν πολιτικῶν ἔργων ἐν Ἑλλάδι μορφοῦται ἐν Σχολῇ, τῆς ὁποίας αἱ παραδόσεις δὲν ἔχουσι τι κοινὸν πρὸς τὴν συντηρητικὴν ἢ τὴν προοδευτικὴν τάσιν τῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων, οὐδαμῶς παράδοξον, ὅτι μεταξὺ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἔθνους καὶ τῆς καλλιέργειας τῆς ἐξουσίας ὑπάρχει τέλειον διαζύγιον.

Ἀπλὴ ἡ ἐπιθεώρησις τῆς Σχολῆς ταύτης ἀρκεῖ εἰς διαφώτισιν τοῦ ἡμετέρου θέματος. Ὅταν ἐξηγηθῶσι τὰ δόγματα, εὐνόητα εἰςὶ τὰ ἀποτελέσματα. Δι' ὅσους νομίζουσιν, ὅτι εὐκολον πρᾶγμα εἶναι εἰς τὰ ἔθνη ἵνα ἀποτίθενται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, εἰμὶ βέβαιος, ὅτι θὰ ταραξῶ ἀθῶον πατριωτισμόν. Ἐνεργήσατε ὅμως ἀνοτομίαν τοῦ παρόντος· θὰ εὕρητε ὅλα τοῦ παρελθόντος τὰ στοιχεῖα. Ἐὰν ἔχωμεν τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν προγόνων, θὰ ἦτο παράδοξον ἐὰν δὲν εἶχομεν τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν πατέρων. Πόσα ἐρείπια τῆς τελευταίας Βυζαντινῆς περιόδου, διασωθέντα ἡμῖν διὰ τῆς Τουρκικῆς παιδαγωγίας, μετηνέχθησαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἵνα οἰκοδομήσωσι τὸ μέγαρον τῆς Πολιτικῆς ἡμῶν Σχολῆς!

Πρῶτον δόγμα τῆς Σχολῆς ταύτης εἶναι ἡ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐν ὁ ς ἡ τῶν π ο λ λ ῶ ν προσέγγισις ἢ διὰ τῆς ἀλωπεκῆ ς ἢ διὰ τῆς λ ε ο ν τ ῆ ς. Ἴδου λοιπὸν ἡ πολιτικὴ τοῦ σεραγίου μετὰ τῶν κολάκων καὶ τῶν συνωμοτῶν αὐτῆς. Ἐκτείνετε ὀλίγον τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ θέλετε ἐξηγήσει τὸ ἐνερ-

γόν ἢ τὸ παθητικὸν μέρος, ὅπερ ἔλαβεν ἡ διοικοῦσα τάξις καθ' ὅλας τὰς ἐπαναστατικὰς ἢ στασιαστικὰς περιόδους τῆς μνήμης τῆς ζώσης γενεᾶς. Ὅστις ἐν τῇ ἰδέᾳ τῆς ἐπαναστάσεως ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν φαινομένην ἐκαστοτε πολιτικὴν δύναμιν, πλανᾶται εἰς μέγαν ἀληθῶς βαθμόν. Ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ ἱστορίᾳ τῶν συνταγματικῶν λαῶν πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι καὶ αἱ ἀδιάλειπτοι ἐκεῖναι ἐπαναστάσεις, τὰς ὁποίας ἡ διοικοῦσα τάξις ἐνεργεῖ κατὰ τῆς ἐν τῇ ἐκλογικῇ κάλπῃ κυοφορουμένης τοῦ μέλλοντος κυβερνήσεως. Ὁμιλῶ περὶ ἐπαναστατικῶν τάσεων τῆς διοικούσης τάξεως καὶ ἐν τούτοις λησμονῶ, ὅτι ἡ τάξις αὕτη περιέχει τοὺς ὑπηρέτας τοῦ ἔθνους! Ἄλλοίμονον! Ποῦ ἄγει ἡ ἰδέα αὕτη. . . . Ὅποια ἡ οἰκία ἐκείνη, ἣτις τρέφει ὑπηρέτας, οἵτινες διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς σᾶς προσφέρουσι τὰς ἐκδουλεύσεις των καὶ διὰ τῆς ἐτέρας σᾶς δεικνύουσι τὴν αἰχμὴν τῆς μαχαίρας αὐτῶν! «Θὰ εἰσηρχόμην, » ἔλεγέ τις λαὸς, εἰς τοιαύτην οἰκίαν, μόνον διὰ νὰ ρίψω τοὺς » ἐν αὐτῇ ἀπὸ τὰ παράθυρα».

Δεύτερον δόγμα εἶναι, ὅτι πολιτικὴ ἐπιστήμη δὲν ὑπάρχει. Τὸ πᾶν συνίσταται εἰς ἐμπειρικὴν τινα εὐστροφίαν, καθ' ἣν ὁ ἐπιτηδειότερος ἐλκύει τὸν θαυμασμὸν κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ταχυδακτυλουργῶν· τὰ μέσα εἶναι διάφορα· δείξατε π. χ. ἓνα πολιτικόν, ὅστις δὲν ἤθελε ἀρπάξει εἰς πρῶτον σημεῖον κινδύνου ἢ ἐλπίδος τὴν ἄπιστον ἐκείνην σανίδα, τὴν ὁποίαν προσφέρει πρὸς τοὺς πινηγομένους, ξένη ἢ ἰθαγενής, ἡ διπλωματικὴ σειρὴν! Μήπως δὲν ἀρκοῦσι τὰ ἀποτελέσματα; Πόσον ἐν τούτοις ὑψηλὴ καὶ ἀγία εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἣτις ἀσχολεῖται εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, καθ' οὓς ζῶσιν, ἀκμάζουσι καὶ καταπίπτουσιν αἱ κοινωνίαι! Πόση εὐρύτης τῶν θεωρημάτων αὐτῆς καὶ πόση δύναμις εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς! Δὲν διδάσκεται, οὔτε ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν Βασιλέων, οὔτε ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ὑπουργῶν. Ἡ διδασκαλία τῆς ἔρχεται ἐκ τῶν ὑπαίθρων τῶν χωρίων, διαβαίνει τὰς πόλεις, ἐπισκέπτεται διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἱστορίας τὰς χώρας καὶ τὰς ἐποχὰς καὶ ζῆ ἐν τῇ συντόνῳ μελέτῃ τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανι-

σμοῦ, ἐν ᾧ πρόκειται νὰ λειτουργήσῃ. Δὲν ἀρκεῖ ἡ εἰδικότης, δὲν ἀρκεῖ ἡ γενικότης. Εἶναι διαρκὴς ἀναφορὰ τῶν ἀπὸ μέρους εἰς τὸ ὅλον καὶ τὰν ἀπάλιν. Ἀπαιτεῖται ἰσχυρὸν αὐτῶν κρᾶμα, ἐξ οὗ καὶ μόνου προβαίνει ὁ πολιτικός.

Τρίτον δόγμα εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας υἰοθεσία τῆς οἰκογενείας. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη τις τὴν λάμπην τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ χωρὶς νὰ φωτίσῃ τοὺς οἰκείους; Ἀρκεῖ δὲ νὰ συλλάβῃ τις ἄκραν τινὰ τῆς πολιτικῆς μηχανῆς, ἵνα αἰσθανθῇ αὕτη ἀμέσως ὅλον τὸ βάρος τῆς σχηματισθησομένης ἀλύσεως. Ἐάν ἐρωτήσῃτε τοὺς ὀδηγούς τοῦ ἔθνους: ποῖον χαρακτῆρα φέρει τὸ δόγμα τοῦτο; Ὅλοι, ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος, θὰ ἀπαντήσωσι τὸν τῆς κλοπῆς. . . Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται πολλαὶ προσωπικαὶ μεταβολαί. Ὅσον ὅμως περισσότερον ἐνισχύονται αἱ παρὰ τὰς ἐπικαίρους θέσεις στρατοπεδεύσεις τῶν οἰκογενειῶν, τόσον τὰ πλήθη διαβαίνουσι ταχέως ἄμα καὶ κατηφῶς. Τότε ἐν τοῖς ἔθνεσι λαμβάνει ὑπόστασιν ὁ ἀδιάλειπτος ἐκεῖνος ἀγὼν, καθ' ὃν, ἐνᾧ ἡ ἐπιστήμη γράφει ἐπὶ τῆς πολιτείας «μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω», ἡ ἐπὶ τοῖς πατρικοῖς ἀγαθοῖς καύχησις ἐξαφανίζει τὸ ἱερὸν ἀξίωμα, ἵνα γράψῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸ εἰδεχθὲς δικαίωμά της, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, μετὰ τῆς ἐπιστήμης συνεννοούμενος, καταβροχθίζει ὁ Λαός.

Ἡ θεωρία τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Σχολῆς ἐξηγεῖ πληρέστερον τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπόψεως, ἀρκεῖ εἰς τὴν εὐτελεστέραν διάνειαν ἡ μέθοδος τῆς γραφειοκρατείας ἵνα καταπλημμυρήσῃ τὸν τόπον διὰ νομοσχεδίων καὶ διοικητικῶν μέτρων. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ ἐρμηνευτικὴ τέχνη, ἵνα συνδέσῃ τὰ ἀσύνδετα, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ διὰ τὸ μέλλον. Ἡ προσωπικὴ διοίκησις ἀποτελεῖ τὴν περιεργότεραν ἔποψιν. Ἐκαστον ὑπουργεῖον πολιορκεῖται ὑπὸ τῶν ὀδηγῶν τοῦ ἔθνους ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς διαμοίρασιν τῆς ἐξουσίας. Τελεία σύγχυσις! Λέγεται δὲ ὅτι ὑπῆρξαν ὑπουργοί, οἵτινες ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῆς ἐκτύπων τὴν κεφαλὴν των. Οὐδὲν φυσικώτερον. Ἄνθρωποι, ἀξιοῦντες ἵνα

διοικήσῃσιν τὴν Ἀνατολήν, συγχύζονται εἰς τὴν διοικητικὴν κίνησιν ὀλίγων ὑπαλλήλων 1 1/2, ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων! Θέλουσιν ἡσυχίαν ἵνα ἐκτυλίξωσι τὰς μεγάλας αὐτῶν κυβερνητικὰς ἀρετάς, καὶ δὲν βλέπουσι τὴν ἐποχὴν, ἣτις ὁσημέραι καταβιάζει ὄλα τὰ ζητήματα εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐὰν ἡ νεωτέρα κοινωνία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ τοιοῦτου μόνον εἶδους διοικητὰς, φρόνιμον εἶναι νὰ συντάξῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν διαθήκην αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐὰν λάβωμεν ὡς θέμα, τὴν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ οἰκογενεῖᾳ θέσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀποτεινόμεθα εἰς τὴν γενικωτέραν ἐθνικὴν ἔννοιαν. Τοσαύτην ἀνικανότητα ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐπεδείξατο ἡ διοικοῦσα Σχολή, ὥστε ἡ ἰδέα π. χ. τῆς ἀπελευθέρωσης τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Κρήτης παρίσταται ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς κλοπῆς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καθ' ὃν τὸ μικρὸν Πεδεμόντιον καθ' ὅμοιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἀλλὰ κατὰ διάφορον πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ἐλήστευεν ἐν πλήρει μεσημβρία, ἐπικροτούσης τῆς Εὐρώπης, τὴν Ἰταλικὴν γῆν. Ποία ἔμως διαφορὰ μεταξὺ πολιτικοῦ σώματος καὶ πολιτικοῦ σώματος!

Ἐν γένει ἡ διοικοῦσα ἡμᾶς Σχολή ἐξέλαβε τὴν κοινωνίαν ὡς παμμέγιστον θέατρον, ἐν τῷ ὁποίῳ πρόκειται περὶ θαυμασιῶν. Ἐὰν ὅλος ὁ κόσμος τρέχῃ εἰς τὸ θέαμα, τί σημαίνει, ὅτι ἀπαντῶνται μόνον οἱ θέλοντες, ἀφοῦ δὲν λείπουσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες; Ἐν τούτοις ὅποια παραχῆ θὰ ἐκυρίευσεν κοινὸς θεατὰς, ἐὰν μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως αἱ μὲν θύραι τοῦ θεάτρου ἐκλείοντο, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ ὑποκριταὶ ἔτρεχον ἵνα διαχειρισθῶσι τὴν περιουσίαν τῶν φιλοθεαμῶνων! . . .

Ἐν τούτοις ἡ Πολιτεία εἶναι τὸ εὐρωστότερον δεῖγμα τῆς ἀξίας ἐκάστου ἔθνους. Ἡ πολιτεία περιέχει ἐν ἑαυτῇ τοιαύτην δύναμιν, ὥστε τὸ οἰκοδόμημά της χρησιμεύει, ὅπως μέγας φάρος ἐνὶ ὄψει τρικυμιώδους καὶ εὐρέως πόντου. Θέλετε ὁ φάρος ἡμῶν νὰ λάμπῃ μακρὰν; Καθαρίζετε τὰς ἕλους του συνεχῶς. Ἀλλ' ἐὰν ἀπαιτῶνται εἰδικοί πρὸς τοῦτο ἐργάται (οἰκοῦσα τάξις), μὴ λησμονήσητε ὅτι εἰς μόνην τὴν ἑλευ-

θέραν καὶ πεφωτισμένην ἐργασίαν ἀνήκει τὸ μέλλον. Κατὰ τοῦτο οἱ προσεκτικοὶ τῶν καιρῶν παρατηρηταὶ δύνανται ἵνα βεβαιώσωσι διὰ μαθηματικῆς σχεδὸν ἀκριβείας δύο κοινωνικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων ἡ σύμπτωσις εἶναι ἐξόχου τῶ ὄντι σημασίας. Ἐὰν τὸ μὲν περιλαμβάνῃ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν μέχρι τῆς τελευταίας κοινότητος αὐτῆς, τὸ ἕτερον, πόρισμα ἀναγκαῖον τοῦ πρώτου, λαμβάνει ὁσημέραι εὐρυτέρας ἐν Ἀθῆναις διαστάσεις. Κατὰ τὴν τάξιν ταύτην θὰ πραγματευθῶ ἀμφοτέρω.

Α'.—Ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ παρόντος αἰῶνος δεκαετηρίδος ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία τῆς γωνίας ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἤλλαξε τόσον ἀποτόμως διεύθυνσιν, ὥστε ἐν ἐκάστῳ τετραγωνικῷ μιλίῳ ἡ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ δραστηριότης, συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς, σχηματίζει νέους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐν μικρῷ καὶ ὑπὸ δημοτικὴν ὄλως ἔποψιν ὑπενθυμίζουσι τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ Gentry, ἣτις, ἀναπτυχθεῖσα ἐπὶ τῶν Tudors διὰ τῆς νέας τροπῆς τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς, ἐμεγαλοῦργησεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Stuarts, τῆς ὁποίας παρήγαγε τοὺς ἐπισημοτέρους κοινοβουλευτικούς ἀνδρας. Ἐνῶ ἡ τάξις αὕτη ἀριθμεῖ πλείστους κοινοτικούς ὁδηγούς, συγχρόνως συναγωνίζεται διὰ τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον κατόρθωμά της εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων της τελειοποίησις ἑαυτῆς ὥστε, ἐν ᾧ χρόνῳ εὐρύνεται ὁ οἰκονομικὸς, ἐν τῷ αὐτῷ εὐρύνεται καὶ ὁ διανοητικὸς αὐτῆς κύκλος.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι τῶ ὄντι περισπούδαστον. Γνωρίζω τινὰς, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ πληθῶρᾳ τῶν γραμμάτων διορῶσι σπουδαῖον διὰ τὸν τόπον κίνδυνον. Ἄλλοίμονον! Δὲν εἶναι ταῦτα ποτὲ ἀρκετά. Ἀναλογίζομαι τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐκάστη κοινότης θὰ ἀριθμῆ ἰδίους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης διδάκτορας καὶ ἐργάτας! Ἐκεῖ ἔνθα ἐβλέπετε ἄλλοτε πύργων καὶ καλυβῶν ἐρείπια, ἡ ἔρημον ἀγρίαν, ἀπαντᾶτε σήμερον ὠραίας οἰκοδομὰς καὶ καλλιεργημένην φύσιν. Ἡ πνευματικὴ πρόδοσις διαφαίνεται ἐπίσης πανταχόθεν. Ἐντὸς δήμου ἀποκέντρου, ἐπὶ

της κορυφῆς ὄρους δυσβάτου, οἰκεῖ ἰατρός ἢ νομικός, διδάσκαλος ἢ ἔμπορος, πέριξ δ' αὐτῶν σχηματίζεται ἀτμοσφαῖρα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρεία. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῆτε τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν διήλθον ἐκ πολλῶν τῆς Πελοποννήσου κοινοτήτων· ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι τὰς ἐρωτήσεις των. «Τί λέγουσ' δι' ἡμᾶς οἱ Φράγκοι; Μᾶς ἀγαπᾷ ἢ Ἀγγλία;» «Μᾶς ἀγαπᾷ ἢ Γαλλία». Τὸ γένος τῶν Ξανθῶν ἦν μεγάλη κοινωνικὴ ἀσθένεια. — Ἐν τούτοις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκδρομὴν μου παρὰ τὸν Ἴσθμὸν τῆς Κορίνθου μικρὸς τις στρατιωτικὸς μετ' ἐπιβίβησεν· «δὲν γνωρίζω, μοὶ λέγει, τί φρονεῖς· ἀλλ' εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν Ἀθήναις πωλοῦσι τὸ Λαύριον;» Ἐνῶ δὲ μετὰ τινος ἡμέρας διηρχόμεν τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας, χωρικός εὐρωστος καὶ ζωηρὸς μοὶ λέγει «βλέπεις αὐτοὺς τοὺς λίθους; εἶναι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Δημοκρατίας. — «Τί πράγμα, φίλε μου, τὸν ἐρωτῶ, εἶναι ἡ Δημοκρατία; — «Δὲν γνωρίζω, μοὶ ἀπαντᾷ· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφήσῃ τοιαῦτα ἐρείπια πρέπει νὰ ἦτο μέγα πρᾶγμα».

Ἄλλοτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἑσπερινοῦ ἐκαθήμεν ἐξωθεν χωρικοῦ ναοῦ. Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται ὁ σεβάσμιος ἐφημέριος καὶ ἀρχίζει ἢ συζήτησις τῆς ὥραιας ἐκείνης ὥρας, τὴν ὁποίαν ὅσοι δὲν ἀπήλαυσαν δὲν δύνανται ποτὲ νὰ φαντασθῶσιν. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ οικονομικοὶ ὄροι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ χωρίου ἔδωσαν τροφήν εἰς ζωηρὰς ὁμιλίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνθυμοῦμαι τὴν συγκοινωνίαν, τὸν φόρον, τὸ σχολεῖον καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἦλθε καὶ ἡ σειρά τοῦ ἐφημερίου· ἐγνώριζε τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀπὸ παλαιῶν ἡμερῶν ἀνθελληνικὰς μηχανορραφίας τῆς Ῥωσσίας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὅσον μαρτυρεῖ ἢ ἐν τῇ νεωτέρᾳ ταύτῃ ἐποχῇ εἰς ὑβριστικὸν τίτλον μετατροπῆ τοῦ Ῥωσσοφρονος. — Ἀπανταχοῦ ἀνάλογος πρόοδος· καὶ ἐγέλασα πολὺ ὅταν, διηγουμένου εὐπατρίδου τινὸς τὰ τῶν προγόνων αὐτοῦ πρὸς τινὰ χωρικὸν ἐκλογέα, οὗτος παταγωδῶς ἤνοιγε καὶ ἐκλείετο τὸ στόμα. «Πῶς, λέγει ὁ εὐγενὴς δὲν προσέχεις εἰς τοὺς λόγους μου;

» — Ἀ! ἀδελφε, ἀπαντᾷ ὁ χωρικός, δὲν φροντίζω διὰ τοὺς ἰδιόκους μου προγόνους καὶ θέλεις νὰ φροντίσω διὰ τοὺς ἰδιόκους σου;»

Β'. — Ἐὰν δὲ τις μελετήσῃ τὰ διάφορα συμπτώματα τῆς ἐν ταῖς δύο τελευταίαις δεκαετηρίσιν ἀντιπροσωπικῆς τοῦ ἔθνους ζωῆς, ὁ κυριεῶν χαρακτήρ αὐτῶν μαρτυρεῖ σπουδαιότατον ἐν τῇ χώρα πολιτικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ μὲν κυρία ὄψις διδεται ὑπὸ τῶν ὁδηγῶν τῶν κοινοτήτων, τὸ συμφέρον τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μικρὸς σύμβουλος, ἢ δὲ διεύθυνσις ὁσημέραι προσδιορίζεται ἐντὸς τῆς σχηματιζομένης νέας ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων τάξεως. Ἴδου εἰς τί συνίσταται ὁ ἀγών. Ἡ παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου οἰκία τοῦ Λαοῦ, ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν ἐπισκεφθῆτε αὐτὴν (ἐν ἀναλόγῃ τινὶ πρὸς τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον περιόδῳ), μαρτυρεῖ ψηλαφητῶς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους ἵνα κυβερνήσῃ τὸν τόπον. Ἐὰν ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐδέποτε διετυπώθη ὠρισμένως, σημείον, ὅτι τὰ κοινωνικὰ θέματα ἔχουσιν ἰδιαιτέρον τρόπον ἐκθέσεως. Ἡ ἰδέα αὕτη ὑπεραίνετο ἤδη ἀπ' ἧς ἐποχῆς ὁ βασιλεὺς Ὀθων ὤμωσεν ἄσπονδον κατ' αὐτῆς πόλεμον· διατρέξασα δὲ διαφόρους φάσεις, ἐπροκάλεσεν ἀλλεπαλλήλους τῆς Βουλῆς διαλύσεις καὶ πάντοτε μένει ματαίωρος, ὡς ἡ σπάθη τοῦ Δαμοκλέους.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἔλαβε παρ' ἐμοὶ τὴν ἀξίαν συστήματος, ὅτε κατὰ τὴν 21 Δεκεμβρίου 1867, κατοικῶν ἀντικρῦ τοῦ Βουλευτηρίου, ὑπῆρξα μάρτυς τοῦ ἐξῆς θεάματος. Ἡ μὲν Βουλὴ, γινώσκουσα τὸ κατ' αὐτῆς μέτρον τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἔπνεε μένεα, ἢ δὲ Κυβέρνησις, πεφοβισμένη, εἶχε συνέλθει εἰς τὸ ἄνω πάτωμα τῆς ἐν ἧ κατώκουν οἰκίας, μὴ τολμῶσα ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Τέλος ὁ διασταγμὸς ὑπερίσχυσε καὶ τὸ διάταγμα ἐστάλη ἀπλῶς εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς. Τὰ λοιπὰ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν· ἀλλ' ἐκείνη δὲν εἶδε τὰς φυσιογνωμίας τῶν ἐξερχομένων ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους! Ἐκτοτε ἐσχημάτισα τὴν πεποιθῆσιν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι αἱ μεγαλείτεροι εἰς τινὰ τό-

πον μεταρρυθμίσεις, ἅμα συναθροίσθητε ἀνθρώπους ἀποφασιστικούς ἐντὸς μιᾶς αἰθούσης. Αἱ ἐπαναστάσεις δὲν ἔχουσι μεγαλύτερον ἐχθρὸν παρὰ τὰ ἐλεύθερα Βουλευτήρια, καὶ οὕτε θερμότερον φίλον παρὰ τὸν καθαριστὴν αὐτῆς. Τὰ λοιπὰ εἶναι λεπτομέρειαι τοῦ ἀγῶνας.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.

Γ'.

Τὴν πολλὴν ποικίλιαν τῶν σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ παρὰ ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι συνεταρισμῶν ἐδύνατό τις νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη· 1) εἰς συνεταρισμούς ἀμυντικούς, 2) εἰς ἀσφαλιστικούς 3) εἰς πιστωτικούς 4) εἰς οἰκονομικούς καὶ παραγωγικούς καὶ τέλος 5) εἰς ἐκπαιδευτικούς.

Τὸ ἔργον τῶν ἀμυντικῶν συνεταρισμῶν εἶναι ἀρνητικόν· δι' αὐτῶν ζητοῦσι νὰ ἀποκρούσωσι τὴν ἐπήρειαν τῶν κεφαλαίων καὶ ἀνταγωνίζονται πρὸς τὸ κράτος αὐτῶν. Δι' αὐτῶν ἕμως δὲν δημιουργοῦνται νέοι οἰκονομικοὶ παράγοντες, νέοι ὀργανισμοί. Πρὸς παραγωγὴν ἀληθῶς νέων τοιούτων ὀργανισμῶν τείνει κυρίως ἡ δι' ὅλης τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν διήκουσα κίνησις πρὸς ἑνωσιν καὶ σύμπραξιν τῶν συνεριθῶν. Ἡ κίνησις αὕτη προβαίνει ὁσημέραι εἰς τὸ πρόσω καὶ ἐν βραχεῖ μεγάλα καὶ ἀπροσδόκητα παραγαγούσα ὑπιοχνεῖται ἔτι μείζονα ἐν τῷ μέλλοντι.

1. Ἀμυντικοὶ συνεταρισμοὶ — ἀπεργίαι.

ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀμυντικῶν συνεταρισμῶν περιλαμβάνομεν ἅπαντας τοὺς συνδέσμους τῶν ἐργατῶν, ἐν οἷς οὗτοι κατὰ τὸ παράδειγμα ἄλλων τάξεων συνέρχονται πρὸς διαφύλαξιν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς τάξεως αὐτῶν καθόλου

ἢ εἶδους τινὸς βιομηχανίας. Ἐν αὐτοῖς οἱ ἀξιολογώτατοι εἶναι ἐκεῖνοι ὧν μόνη ἢ ἡ κυρία πρόθεσις εἶναι ἡ σωτηρία τῶν δικαίων τῆς ἐργασίας ἐναντίον τῶν κεφαλαίων. Τὸ σύμβολον αὐτῶν εἶναι ἡ πειθανάγκασις τῶν ἐργοδοτῶν κεφαλαιούχων πρὸς παροχὴν κρείσσονος ἀμοιβῆς ἢ βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας ἢ ἡ παρακώλυσις τῶν κεφαλαιούχων ἀπὸ ὑποβιβασμοῦ τοῦ τέως παρεχομένου ἡμερομισθίου. ὑπὸ τοιαύτην σημαίαν κατέστησαν οἱ κύριοι μοχλοὶ τῶν κατὰ τόπους οἰκονομικῶν ἀγῶνων καὶ τῶν συνθηκολογήσεων τῶν ἐργατῶν πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους.

Οἱ πρόδρομοι τῶν συνεταρισμῶν τούτων ἦσαν αἱ βιομηχανικαὶ ἐνώσεις τῶν ἄγγλων ἡμερομισθίων ἐργατῶν (trade unions) αἵτινες προήλθον ἀπὸ συνδέσμων πρὸς ἀμοιβαίαν ἐπικουρίαν καὶ κύριον τέλος προὔτιθεντο τὸν διοργανισμὸν ἀπεργιῶν (strikes) καὶ τὴν κατόρθωσιν συνυποσχετικῶν καὶ συμβιβασμῶν πρὸς τοὺς ἐργοδότας κεφαλαιούχους. Δι' εἰσιτηρίων καὶ τακτικῶν εἰσφορῶν κατήρτισαν σπουδαῖα κεφάλαια· τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν δύναμιν ἐπολλαπλασίασαν δι' ὀργανικῶν ἐνώσεων τῶν διαφόρων συνδέσμων πρὸς ἀλλήλους καὶ δὴ καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν· γενικαὶ δὲ καὶ μερικαὶ συνελύσεις καὶ ἐγκατάστασις κεντρικῶν καὶ τοπικῶν ἐπιτροπῶν τὴν ἐνιαίαν καὶ πολυμελῆ ταύτην δύναμιν κατέστησαν ἐπιβάλλουσαν. Συγγενὴς ὀργανισμὸς τῶν διαφόρων συνδέσμων διενεργεῖται καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὁσημέραι δ' ἀναφαίνονται πανταχοῦ τοπικοὶ καὶ γενικοὶ καὶ δὴ καὶ πέραν τῶν ὀρίων ἐκάστου ἔθνους διήκοντες ἐργατῶν συνεταρισμοί. ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τοῦ συνεταρισμοῦ τούτου πολλαπλασιάζονται ὁσημέραι αἱ συστάσεις τῶν ἐργατῶν καὶ αἱ ἀπεργίαι. Ἐκάστη ἀναστολὴ ἐργασίας ἀναγγέλλεται προσηκόντως καὶ ἂν ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῆς ἐταιρίας, ὑποστηρίζεται ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ χρηματικῶν βοηθειῶν τοῦ συνδέσμου, ἀπαγορεύεται δὲ εἰς ἅπαντας τοὺς ἐργάτας ὅσοι εἶναι μέλη τοῦ συνδέσμου ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ ἢ ἐξακολούθησις τῆς ἐργασίας. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως τῶν συνεταρισμῶν καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τὴν διαθεσιν

αὐτῶν χρηματικῶν μέσων αἱ ὑπ' αὐτῶν ὑποστηριζόμεναι ἀπεργίαι ἔλαβον μεγάλην ἐπίδοσιν καὶ δύναμιν, ἀλλὰ σύναμα καὶ ἡ κατὰπαυσις αὐτῶν κατέστη εὐχερεστέρα, καθόσον οὕτω ἐξευρέθησαν ὄργανα πρὸς διαπραγματεύσειν τῆς ἐργατικῆς πληθῆος πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους, κατέστησαν δυνατὰ σύμ-μικται ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν καὶ διαιτησίαν καὶ κατορθοῦνται συμφωνίαι περιβεβλημεναι μετὰ τινος κύ-ρους καὶ ἀσφαλείας κατὰ πάσης μονομεροῦς αὐτῶν διαρρή-ξεως.

Ἐνόσω ἐν ταῖς κινήσει ταύταις ἐπικρατεῖ σύγχυσις καὶ χάος σὺδεὶς δύναται νὰ κατανοήσῃ τὴν ἄλλην δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἀμφικόπου ταύτης μαχαίρας. Οἱ κεφαλαιούχοι ἐν ὀρθῇ ἐπιγνώσει τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς ἀνίστανται ἐπὶ πᾶσι νὰ ἀναγνωρίσωσι τοὺς συνεταιρισμοὺς ὡς ὀργανικὰς ἐνώ-σεις καὶ θέλουσι μόνον πρὸς ἄτομα οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς συνδέ-σμους νὰ ἴστανται εἰς σχέσεις· διὰ τοῦτο καὶ πολλάκις ἂν καὶ κατ' οὐσίαν τὰ πάντα εἶχον ἐξομαλυνθῆ, συμβιβασμὶ ἐναυάγησαν, μόνον διότι οὗτοι δὲν ἤθελον νὰ συνομολογήσωσι συμφωνίας πρὸς ἐταιρίας, ἢ διότι ἀπήτουν ὡς ὄρον τὴν ἀπο-χώρησιν τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τινος συνδέσμου. Ἄλλα δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ προῖδῃ ὅτι κατ' ὀλίγον αἱ ἐνώσεις τῶν ἐργατῶν θὰ ἀναγνωρισθῶσι κατ' ἀνάγκην ὡς οἰκονομικαὶ νομικαὶ κοινότητες καὶ ὅτι πρὸς αὐτάς ὡς τοιαύτας θὰ γίνωνται τὸν τεύθεν αἱ διαπραγματεύσεις. Καὶ ἡ νομοθεσία δὲ θὰ ἐξαναγκασθῇ ἐπὶ ἀξιοχρέοις ἐγγυήσεσι νὰ κυρώσῃ ται-αύτην ἀναγνώρισιν καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς εἰρηνοποιήσεως καὶ τοῦ ἐπεικοῦς κανονισμοῦ τῶν διαφορῶν νὰ ἐπικαλεσθῇ δυνά-μεις, ὧν τὴν ὑπαρξιν δὲν δύναται δι' ἀπαγορεύσεων νὰ ἀναι-ρέσῃ.

Πολυειδῶς κατεδίκασαν μέχρι τοῦδε πολλοὶ ἐπιστήμονες τοὺς ἀμυντικὸς συνεταιρισμοὺς καὶ τὰς ἀπεργίας, καὶ οἰκο-νομικῶς καὶ ἠθικῶς. Δι' αὐτῶν ἀπειλεῖται, λέγουσι, ὁ ἐλευ-θερος συναγωνισμὸς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία, ἰδίως δὲ διὰ τῆς καταχρήσεως τῆς δυνάμεως τῶν συνδέσμων πρὸς ἐκδία-

σιν δι' ἀπειλῶν καὶ βιαιοπραγιῶν τῶν διαφωνούντων ἐργατῶν, ὅσοι δὲν θέλουσι νὰ προσεταιρισθῶσι. Πολλοὶ τῶν κατηγοριῶν τούτων εἶναι δυστυχῶς ἀληθεῖς. Ἰδίως ὀφείλομεν νὰ ὁμολο-γήσωμεν ὅτι τὸ κράτος τῶν συνδέσμων ἐπὶ τῶν ἐργατῶν ἐκά-στων καθίσταται ἐνίοτε καταθλιπτικόν· δεσποτικῶς ἀξιοῦσι οὗτοι ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ ἰκανωτέρων, ἀπόλυ-τον ἰσότητα κατὰ τε τὸν χρόνον τῆς ἐργασίας καὶ τὸ ἡμερο-μίσθιον, οἱ ὅροι δὲ τῶν συμφωνιῶν ἀφαιροῦνται ἀπὸ τῆς ἐξου-σίας τῶν συμβαλλομένων καὶ καθορίζονται ἅπαξ διὰ παντός κατὰ γενικὴν ἀπόφασιν. Ἄλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ παρίδωμεν ὅτι τοιαῦται παραφυάδες, εἰς ὧν τὴν ἀποκοπὴν μόνον ἡ νο-μοθεσία δύναται νὰ ἐνεργήσῃ, αἵτινες ἔμως διὰ μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς τῶν ἐργατῶν εἶναι δυνατόν νὰ προληφθῶσι, εἶναι ἀναπόσπαστοι πάσης κινήσεως ἐπὶ πολὺ τεχνικῶς διὰ προ-χωμάτων συνεχομένης καὶ αἴφνης βιαίως ἐκρηγνυμένης. Κα-θόλου εἰπεῖν ὅμως μετ' εὐχαριστήσεως εἶναι παρατηρητέον ὅτι μετριότης καὶ σέβας πρὸς τὰ ξένα δίκαια καὶ ἐν τοῖς συ-νεταρισμοῖς τούτοις ἐπικρατεῖ ὁσημέραι, ἐνῶ ἡ ἐξαπίνης ἐπελ-θοῦσα ἐπίγνωσις τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὴν παράχρησιν αὐ-τῆς καθίστα τόσον εὐκόλον καὶ πιθανήν. Μόνον δὲ ὁ προκα-τεληγμένος παρατηρητὴς δύναται νὰ παραγνώρισῃ ὅτι ἐν τῇ ἀλληλεγγύῃ, οὕτως εἰπεῖν, ταύτῃ κινήσει τῶν ἐργατικῶν τάξεων καταδεικνύται ἠθικὴ δύναμις, ἣτις εἰς τοιοῦτον βαθ-μὸν δὲν ἀπαντᾷ παρά τοῖς εὐπαιδεύτοις καὶ εὐπόροις τάξεσι. Αὕτη εἶναι ἡ δύναμις τῆς μετ' αὐταπαρνήσεως φροντίδος περὶ τοῦ κοινῆ συμφέροντος. Καὶ ἂν ἐνίοτε τὸ ποθοῦμενον εἶναι ἀλήθεια ἢ γοητεία, πάντως τιμῆς ἀξίος εἶναι ἐκεῖνος ὅστις ἐν πνεύματι ἀδελφότητος θυσιάζει ἀτομικὰς ὠφελείας πρὸς κοινὸν καλόν. Οὐχὶ ἐν τῷ ἀτομικῷ ἐγωῖσμῳ ἀλλ' ἐν τῇ συ-νειδήσει τῆς ἀλληλεγγύης, ἐν τῇ ἀφοσιώσει πρὸς τὸ κοινῆ καλόν ἐγκεῖται πᾶσα ἀληθῶς δημιουργὸς κοινωνικὴ δύναμις.

Βεβαίως ὁ πόλεμος ὁ δι' ἀπεργιῶν εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος καὶ ἐπιζήμιος καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐργάτας καὶ ἔπρεπε ὡς καὶ ὁ πόλεμος τῶν κρατῶν νὰ ἦναι ἡ ultima ratio, οὐδέποτε

δὲ νὰ γένηται αὐτοῦ χρήσις ἐκ κουφότητος καὶ διὰ παροουχί-
δας. Ἄλλὰ τὸ κακὸν τῆς ἀπεργίας εἶναι ἡ συνέπεια ἄλλου
βαθύτερον κειμένου, εἰς οὗ τὴν θεραπείαν δύναται αὕτη ἀνα-
δρομικῶς νὰ συνεργήσῃ. Τῶν ἀνωφελῶν ἀπεργιῶν μόνη συ-
νέπεια εἶναι δυστυχία, ἀπώλεια ἐργασίας καὶ ἐπιμόχθων οἰ-
κονομιῶν καὶ στέρησις κέρδους. Ἄλλ' ἂν καὶ εἰς τὰ άτομα αἱ
συνέπειαι αὗται εἶναι ὀδυνηραὶ, διὰ τὸ ὅλον ἡ πείρα αὕτη δὲν
ἀπόλλυται ἀλλὰ καθίσταται διδακτικὴ. Καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τῶν
ἀπεργιῶν εἶναι δύναμις, μείζων ἴσως τῆς πραγματικῆς αὐτῆς
χρήσεως. Καὶ δὲν δύναται μὲν ἡ δύναμις αὕτη δι' ἀριθμῶν
νὰ καταμετρηθῆ, δὲν εἶναι ὅμως τολμηρὸν νὰ εἴπῃ τις καθό-
λου ὅτι ἐὰν ἡ θέσις τῆς ἐργασίας ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς ἐπι-
χειρήσεσι τὴν σήμερον ἐβελτιώθη, τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς
τὴν δύναμιν τῶν συνεταιρισμῶν ἢ εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ
ἐπιείκειαν τινῶν. Ὅπως ποτ' ἂν ἡ κοινωνικὰ φαινόμενα ἀκα-
τασχέτου δυνάμειως ὡς τὰ τῶν ἀμυντικῶν συνεταιρισμῶν
οὔτε διὰ νομοθεσιῶν οὔτε δι' ἀπαγορεύσεων δύνανται νὰ ἐξαφα-
νισθῶσι. Εἰς τὸ μέλλον δὲ ἀπόκειται βαρὺ πρόβλημα, εἰς οὗ
τὴν λύσιν καλοῦνται ἐπιστήμη καὶ νομοθεσία, τὰς δυνάμεις
ταύτας νὰ συναρμόσωσι ὀργανικῶς ἐν τῷ καθόλου βίῳ τῆς
κοινωνίας, ἵνα μήποτε κατασυντριβῆ οὗτος ὑπὸ τὰ ὑψηλῆ
κύματα ἀπαισίου ἀγῶνος τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

2. Ἀσφαλιστικοὶ συνεταιρισμοί.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἐπὶ ἀπροόπτων ἀτυχημάτων παρέχοντες
συντάξεις ἢ βοηθήματα, οἷοι οἱ χορηγοῦντες τοιαῦτα διὰ νό-
σον, θάνατον ἢ πρεσβυτικὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς ἀνικάνους κα-
ταστάντας, εἰς τὰς χήρας καὶ εἰς ὄρφανὰ, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπὶ
ἀμοιβαίᾳ ἀσφαλείᾳ τῶν μελῶν ἀσφαλίζοντες κατὰ δυστυχη-
μάτων εἰς τὴν περιουσίαν ὡς οἱ τῶν μικρῶν ἀγροτικῶν κτη-
ματιῶν. Οἱ τοιοῦτοι συνεταιρισμοὶ ἴστανται μέσοι μεταξὺ
εὐεργετικῶν καθιδρυμάτων καὶ κανονικῶν ἀσφαλιστικῶν ἐται-
ριῶν ἐπὶ ἀμοιβαιότητι, καθόλου δ' εἰπεῖν φέρουσι τὸν αὐτὸν χα-

ρακτῆρα παρὰ τοῖς ἀπόροις, οἷον καὶ παρὰ ταῖς εὐπόροις τάξεσι
τὰ ὅμοια καθιδρύματα.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης ἑκα-
τονταετηρίδος συνέστησαν πολλαὶ τοιαῦται ἐταιρίαι ὑπὸ τὴν
ἐπωνυμίαν τῶν friendly societies. Ἐν ἔτει 1865 ὑφί-
σταντο 20,000 περίπου τοιούτων ἐταιριῶν, ἀριθμουςῶν μέλη
δύω καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου καὶ κεκτημένων κεφάλαιον
πλέον τῶν 10 ἑκατομμυρίων λιρῶν. Ταύταις παρεμφερεῖς εἶ-
ναι αἱ ἐν πολλῇ γρήσει ἐν Γαλλίᾳ sociétés de secours
mutuel, αἵτινες ὅμως μᾶλλον ὡς δημοτικὰ καθιδρύματα
παρίστανται, καὶ αἱ ὡσαύτως διοργανισμέναι caisses de
prévoyance, caisses de retraite et rentes viagères
pour la vieillesse. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι τοιαῦται
ἐλευθέρως συστάσεως ἐταιρίαι ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡνω-
μένοι μετὰ ἄλλων ἐργατικῶν ἐταιριῶν καὶ συλλόγων, ἀλλ'
οὐχὶ ὅσαι ἐν ἄλλαις χώραις, καὶ ὁ λόγος τούτου εἶναι ὅτι ἡ
γερμανικὴ νομοθεσία προϋνόησε διὰ τοῦ ἀμφιδόλου εὐεργετή-
ματος τῶν ἐξαναγκαστικῶν ἐπικουρικῶν ταμείων. Εἰς ταῦτα
συνεισφέρουσι κατ' ἀνάγκην ἐργάται καὶ ἐργοδοταί, εἰς τὴν
διοίκησιν ἕμως αὐτῶν μετέχουσι καὶ οὗτοι ὑπὸ τὴν ἐπίβλε-
ψιν τῶν ἀρμοδίων πολιτικῶν ἀρχῶν. Τοιαῦτα ἐξαναγκαστικά
εὐεργετικά ταμεῖα ἔλαβον ἰδίως πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν παρὰ
τοῖς ἐργάταις τῶν μεταλλείων ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Ἑλλάδι
ἐγένοντο δοκιμαὶ συστάσεως τοιούτων ἐταιρικῶν ταμείων, ду-
στυχῶς ὅμως ἐλάχισται μέχρι τοῦδε εὐδοκίμησαν.

3. Πιστωτικοὶ συνεταιρισμοί.

Οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον ἐν
Γερμανίᾳ καὶ ἐνταῦθα ἔλαβον τὴν πλείστην ἐπίδοσιν. Ἐν ἔτει
1850 κατέστησεν ἐν Δέλιτς (Delitzsch) τὴν πρώτην πι-
στωτικὴν ἐταιρίαν ὁ Σιούλτζε (Schulze)· τὸ παράδειγμα ἐ-
μιμηθησαν ἄλλαχού· ἐντὸς δὲ δύο δεκαετηρίδων ἡ κίνησις
ἐπέδωκε τοσοῦτον ὥστε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1868 ἐν Γερμα-
νίᾳ ἦσαν γνωσταὶ οὐχὶ ἐλάσσονες τῶν 1558 πιστωτικῶν καὶ

πρὸς παροχὴν προκαταβολῶν ἐταιριῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς ἀπολογισμοὺς τῶν τοῦ 1866 ἠριθμοῦν μέλη 193,512 εἶχον κεφάλαιον 6,329,504 ταλήρων, διεχειρίζοντο καὶ ξένα κεφάλαια ἐκ 19,895,529 ταλήρων καὶ παρέσχον προκαταβολὰς εἰς τοὺς ἐταίρους 85,010,145 ταλήρων. Καὶ ἐν ἄλλαις χώραις συνέστησαν ὅμοιαι ἐταιρίαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ Γερμανικὰ πρότυπα· τοιαῦται εἶναι π. γ. αἱ sociétés du crédit mutuel ἢ credit solidaire ἐν Γαλλίᾳ, αἱ τράπεζαι τοῦ λαοῦ ἐν Ἰταλίᾳ, αἱ ἀγγλικαὶ loan societies καὶ ἄλλαι παρόμοιαι.

Παρ' ἡμῖν εἰσηγητὴς τῆς συστάσεως ὁμοίων ἐταιριῶν ἐγένετο ὁ Δημ. Μαυροκορδάτος εὐγλώττως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας περιγράφας τὴν ἐν Γερμανίᾳ κίνησιν πρὸς σύστασιν ἐταιρικῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, μετὰ θερμότητος δὲ συστήσας τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου ἐφευρήματος καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐγένετο παρὰ πολλοῖς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποδεκτή, καὶ πολλαὶ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ὀρμῇ ἀπόπειραι ἐγένοντο καὶ τινες δὲ πιστωτικαὶ τράπεζαι συνέστησαν. Ἄλλ' ἐνθουσιασμὸς ἀπλοῦς δὲν ἀρκεῖ πρὸς εὐόδωσιν πρακτικῶν κοινωνικῶν ἔργων· ἀλλ' ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ ἐπιμονὴ καὶ ἐνδελεχὴς μέριμνα πρὸς ἐξεύρεσιν παντὸς ἀνυσίμου πρὸς τὸν σκοπὸν ὡς καὶ πρὸς ἀποτροπὴν παντὸς ἐπιπροσθούντος παρακωλύματος, ἐπὶ πᾶσι δὲ τελεία ἀκεραιότης καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ ἔργον παρὰ τῶν καλουμένων πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἐταιριῶν. Δυστυχῶς ταῦτα προσάγωνται συνήθως εἰς τὰς ἐλάχιστας παρ' ἡμῖν, τὸ ψευδὲς δὲ πῦρ ἐνθουσιασμοῦ μὴ ἔχοντος βᾶσιν τελείαν ἠθικὴν ἀφοσίωσιν καὶ βαθεῖαν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος ἀποσθένεται μετ' ἕλιγον, καταλείποντες τέρψαν τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς εὐεργετικωτάτας καὶ ζωτικωτάτας ἐπιχειρήσεις. Ἄπασαι αἱ πιστωτικαὶ αὗται τράπεζαι διευθυνόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρ' ἀνδρῶν ἀπείρων ἢ οἷτινες μόνον πόρον ζωῆς ἐζήτουν διὰ τῆς διεύθυνσεως διελύθησαν ζημίας μόνον προξενήσασαι εἰς τοὺς ἐταίρους.

Διὰ τῶν πιστωτικῶν τούτων καθιδρυμάτων οὐχὶ κυρίως οἱ

ἐργάται ἀλλ' οἱ χειρῶνακτες καὶ οἱ μικροὶ βιομηχανοὶ ἐξεῦρον τὰ μέσα τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Οὗτοι σωζόμενοι θὰ ἀποτελέσωσι τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν. Οἱ ἀρχαῖοι τύποι τῆς μικρᾶς βιομηχανίας δὲν δύνανται βεβαίως οὐδὲ διὰ μερικῶν ἐταιριῶν νὰ ἀναζήσωσι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν προοδοποιῶνται βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐν μεγάλῳ διὰ συνεταιρισμοῦ. Οἱ κυρίως ἐργάται βραχεῖαν ἐποίησαντο τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν χρῆσιν, ἀλλὰ πολλαὶ ὑπάρχουσι ἐλπίδες ὅτι καὶ οὗτοι προθυμότερον θὰ μετᾶσχωσι τοῦ σωτηρίου ἀγαθοῦ, εἴτε διὰ καταρτίσεως πιστωτικῶν ἐταιριῶν ἀμιγῶν ἢ καὶ συμμίκτων πρὸς ἐτέρας φύσεως συνεταιρισμοῦς.

Αἱ πιστωτικαὶ καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς παροχῆς προκαταβολῶν συνιστάμεναι ἐταιρίαι ἔχουσι μοναδικὴν βᾶσιν τὴν πολλαπλασίαν δυνάμιν ἣν προσκτῶνται αἱ ἀτομικαὶ πίστεις τῶν ἐταίρων ἐκάστων ὀργανικῶς συνενούμεναι εἰς μίαν καθολικὴν πίστιν. Τοῦτο κατορθοῦται ἐν Γερμανίᾳ τῶν ἐταίρων ἐκάστων καθισταμένων ὑπευθύνων προσωπικῶς καὶ εἰς ὀλόκληρον δι' ἅπαντα τὰ χρέη τῆς ἐταιρίας, ἐν ἄλλοις λόγοις τῶν ἐταίρων ἐκάστων συνεισφερόντων ἅπασαν τὴν προσωπικὴν αὐτῶν πίστιν, ἀντ' αὐτῆς δὲ διὰ τῆς ἐταιρίας ἀπολαμβάνόντων πολλαπλασίονα τῆς συνεισενεχθείσης. Ἡ ἀρχὴ εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ ἀκινήτων ἐν χρήσει, μόνον ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἐνταῦθα προσωπικὴ, ἐνῶ ἐπὶ ἀκινήτου ἰδιοκτησίας εἶναι πραγματικὴ.

Δι' εἰσιτηρίων καὶ τακτικῶν εἰσφορῶν καταρτίζεται τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον τοῦτο δ' ἐπαυξάνεται ὕστερον διὰ λήψεως ἐντόκων δανείων, ὑπὸ τὸν τύπον καταθέσεως οικονομικῶν, διὰ τραπεζικῆς πίστεως καὶ διὰ συναλλαγματικῶν. Ἐκ τούτου παρέχονται ὕστερον εἰς τοὺς ἐταίρους κατὰ τὴν προσωπικὴν φερεγγυότητα ἐκάστου ἐπὶ ἀπλῶ ἔγγράφῳ ἢ ἐπὶ συναλλαγματικῇ, ὑπὸ ἐγγύησιν ἢ ἐνέχυρον ἢ καὶ ἄνευ τινὸς ἄλλης ἀσφαλείας ἐπὶ ἀμοιβῇ ἢ προκαταβολαὶ δι' ὀρισμένον χρόνον. Ἐπὶ εὐρυτέρας ἀναπτύξεως οἱ συνεταιρισμοὶ ἀναλαμβάνουσι

καὶ ἔργα τραπεζίτου διὰ τὰ μέλη αὐτῶν, παρέχοντες ἀνοικτοὺς λογαριασμοὺς, δεχόμενοι παρακαταθήκας καὶ καθιστάμενοι οὕτω ἀληθεῖς ἑταιρικαὶ τράπεζαι τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν σύνταξιν ἐξεταζόμενοι οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ εἶναι προσωπικοὶ συνεταιρισμοὶ προσλαβόντες τὸ στοιχεῖον τῶν κεφαλαίων καὶ ὀργανικῶς συναρμόσαντες αὐτὸ ἐν τῷ συνδέσμῳ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῶν μένει ἀνοικτός· δέχονται πάντα οικονομίας καὶ πίστεως ἄξιον κρινόμενον (ἀποκλείοντες ἰδίως τοὺς χρῆζοντας ἐλεημοσύνης), ἀφίνουν τὴν ἐξοδὸν μετὰ εἰδοποιήσιν ἐλευθέραν, ἀποκλείουσι τὸν ἀνάξιον κριθέντα, οἱ κληρονόμοι δὲ δὲν καθίστανται αὐτοδικαίως μέλη. Ἄλλ' ἀπαιτοῦσι παρὰ τῶν μελῶν εἰσιτήριον καὶ περιοδικὰς συνεισφοράς, ἀποτελοῦσι δ' ἐξ αὐτῶν, ἐκ ποσοστῶν κέρδους, καὶ ἐκ προαφαιρέσεων ἀπὸ πασῶν ἢ τινῶν προκαταβολῶν, τὸ μερίδιον ἐκάστου ἑταίρου (Stammantheile, Guthabeu). Τὰ μερίδια ὑφισταμένων τοῦ ἑταιρικοῦ συνδέσμου εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον παράρτημα τοῦ μετόχου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ἐκποιηθῶσι· μετατρέπονται δὲ εἰς προσωπικὰς ἀπαιτήσεις διὰ τὸν ἀποχωροῦντα ἑταῖρον ἢ διὰ τοὺς κληρονόμους ὡς καὶ μετὰ διάλυσιν τῆς ἑταιρίας. Ἀπὸ τῶν μετοχῶν διαφέρουσι οὐσιωδῶς· καθότι τὰ μερίδια δὲν εἶναι χρηματικαὶ ποσότητες συνεπαγόμεναι ὡς συνέπειαν εἰς τὸν καταβαλόντα αὐτὰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἑταίρου, ἀλλὰ τούναντίον, ἡ ἑταιρία εἶναι προσωπική, ἔπεται δὲ τῆς θέσεως τοῦ ἑταίρου ὡς οὐσιῶδες ἀλλ' ἀπηρητημένον στοιχεῖον τὸ μερίδιον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει ἵνα οἱ προσωπικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀποτελέσωσι τὴν βᾶσιν τῆς μετατροπῆς αὐτῶν εἰς συνεταιρισμοὺς κεφαλαίων, καὶ τῶν μεριδίων εἰς μετοχὰς, ὡς πράγματι ἐγένετο ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως μεριδίων τῶν ἑταίρων ἀπορρέει ἡ διαίρεσις τῆς ἑταιρικής περιουσίας εἰς περιουσίαν ἑταίρων (Mitgliedervermoeegen) συνισταμένην ἐκ τοῦ συνόλου τῶν μεριδίων τῶν ἑταίρων, καὶ εἰς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καταρτιζόμενον ἐκ τῶν εἰσιτηρίων εἰσφορῶν

καὶ ποσοστῶν ἐκ τῶν κερδῶν. Ἐπὶ τῆς ἑταιρικής περιουσίας δὲν κέκτηται οὐδὲν δικαίωμα ὁ ἀποχωρῶν ἑταῖρος, ἀλλὰ τοῦτο μοιράζεται μετὰ τὴν διάλυσιν εἰς ἴσα κατὰ κεφαλὰς μέρη ἀφοῦ πρότερον ἀφαιρθῶσι τὰ ἐκάστοις ἀνήκοντα μερίδια ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ περιουσία τῶν ἑταίρων. Τὸ δικαίωμα τῶν ἑταίρων εἶναι προσωπικόν καὶ ἐπὶ ἰσότητι· ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν εἰς πάντας, ἅπαντες ἐξ ἴσου δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι, ἅπαντες ἐξ ἴσου ἀξιῶσι πιστώσεις, παρεχομένας συνήθως κατὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸ ἀξιόχρεων τοῦ αἰτοῦντος· κέρδος ὅμως καὶ ζημίαι καταλογίζονται ἀναλόγως πρὸς τὸ μερίδιον ἐκάστου. Ἡ σύνταξις καὶ διοικήσις τῶν πιστωτικῶν συνεταιρισμῶν οἰκονομεῖται κατὰ τὰς αὐτὰς κατ' οὐσίαν ἀρχὰς ὡς καὶ ἀπάντων ἐν γένει τῶν σημερινῶν συνεταιρισμῶν. Γενικὴ συνέλευσις ἀποφαίνεται ὀριστικῶς περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ζητημάτων· πολυμελής καὶ κατ' ἐκλογὴν διοριζομένη ἐπιτροπὴ προΐσταται τῆς ἑταιρίας καὶ ἀντιπροσωπεύει ταύτην εἰς τὰ ἔξω, διαχειρίζεται δὲ καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐν τοῖς ἔσω. Παρ' αὐτὴν ἑτέρα κατ' ἐκλογὴν ἐπιτροπὴ ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐργασιῶν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς.

Σημειωτέον ἐν τέλει ὅτι οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ μετὰ τινων τροποποιήσεων εἰσῆχθησαν καὶ παρὰ μικροῖς ἀγροτικοῖς κτηματῆαι· ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο ὅτι τὰ δάνεια διδόμενα πρὸς χάριν βελτιώσεων τῶν ἀγρῶν ἀναγκαῖως συνομολογοῦνται ἐπὶ μακροτέραις προθεσμίαις, καὶ ὅτι πρὸς τῆς προσωπικῆς ἐγγυήσεως παρέχεται συνήθως καὶ πραγματικὴ· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀγροτικὴ πληθὺς εἰσέρχεται κατ' ὄλιγον εἰς τὴν συνεταιρικὴν κίνησιν. Συμπληρωματικὴν μόνον θέσιν κατέχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ κράτους, τῶν δήμων ἢ σωματείων συνιστάμενα ταμεῖα πρὸς προκαταβολὰς καὶ δάνεια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνηνωμένα μετὰ τῶν ταμείων οἰκονομιῶν, ὡσαύτως τὰ πολυειδῆ ὑφιστάμενα δημόσια ταμεῖα πρὸς παροχὴν βοθητῶν καὶ οἱ σύλλογοι πρὸς παραχώρησιν ἀτόκων δανείων εἰς ἀπόρους χειρώνακτας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εἰ καὶ ὁ κύριος σκοπὸς πῶν πιστωτικῶν συναιτηρισμῶν εἶναι ἡ παροχὴ κεφαλαίων, ἐν τούτοις συνδυάζεται, ὡς ἐδείχθη, πρὸς τοῦτον διὰ τεχνικῆς κατασκευῆς καὶ ὁ τῆς μορφώσεως κεφαλαίων, καθόσον οὔτοι ἀναγκαστικῶς μάλιστα ἀγούσι εἰς ταύτην. Οἱ συνεταιρισμοὶ λοιπὸν οὔτοι λειτουργοῦσι συγχρόνως καὶ πρὸς οἰκονομίας διὰ φειδοῦς. Ἀλλὰ καὶ χωριστὰ δέχονται συνήθως τοιαύτας ἐξοικονομήσεις καὶ ἐκτελοῦσι οὕτω καὶ τὸ ἔργον τῶν ταμείων οἰκονομιῶν διὰ τοῦς ἐταίρους, διὰ καταθέσεως μικρῶν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ἀπαιτητῶν καταβολῶν. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἄλλως διενεργεῖται καὶ δι' ἄλλων συνεταιρισμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτοτελεῶς.

(Ἐπεταὶ συνέχεια καὶ τέλος).

I. Π. ΕΥΤΑΞΙΑΣ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

A'.

Γενικὴ ἐποψὶς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Πρὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶχεν ἔκτασιν 95,89 □ καὶ κατοίκους 16,013,000.

Τούτων δὲ αἱ μὲν ἄμεσοι κτήσεις

εἶχον ἔκτ. 6,706 □ κατ. 9,573,000.

Αἱ δὲ φόρου ὑποτελεῖς εἶχον » 2,883 □ » 6,440,000.

Ἡ Ῥουμανία » 2201 □ » 5,073,000.

Ἡ Σερβία » 682 □ » 1,367,000.

Τὸ Μαυροβούνιον » 79 □ » 170,000.

Ἀπὸ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (13 Ἰουν.—13 Ἰουλ. 1878) πανταχόθεν ἀκρωτηριασθεῖσα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἔχει ἔκτασιν 6,142 □ κατ. 8,971,000.

Τούτων δὲ αἱ μὲν ἄμεσοι κτήσεις

ἔχουσιν ἔκτ. 3,240 □ κατ. 5,148,000

Τῶν δὲ ἀποσπασθεισῶν ἡ μὲν

Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνα » 946 □ » 1,086,000

Τὸ δὲ Νοβιπαζάρ	ἔκτ. 152 □	κατ. 127,000
Ἡ αὐτόνομος Ἀνατολικὴ Ρωμυλία	» 643 □	» 751,000
Ἡ φόρου ὑποτελεῖς Ἡγεμονία Βουλγαρία	» 1160 □	» 1,859,000
Ἡ ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα Ρουμανία πρότερον εἶχεν	» 2201 □	» 5,073,000
Ἀπὸ ταύτης ἀφηρέθη ἡ Βεσσαραβία	» 154 □	» 127,000
Προσετέθη ἡ Δόβρουτσα	» 270 □	» 221,000
Ἡ ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα Σερβία πρότερον εἶχεν	» 682 □	» 1,367,000
Ἡ γενομένη προσθήκη	» 202 □	» 387,000
Ἡ νῦν Σερβία ἔχει	» 884 □	» 1,734,000
Τὸ ἀνεξάρτητον κηρυχθὲν Μαυροβούνιον πρότερον εἶχεν	» 79 □	» 170,000
Ἡ γενομένη προσθήκη ἔχει	» 93 □	» 116,000
Τὸ νῦν Μαυροβούνιον	» 172 □	» 286,000
Ἡ Αὐστριακὴ γενομένη Σπούζα	» 6 □	» 2,000
Ἡ Ἀγγλικὴ γενομένη Κύπρος	» 174 □	» 57,000

Ὅσον ὀνόματι ὀρισθήσονται καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας παραχωρηθέντα τῇ Ἑλλάδι μέρη μετὰ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ.

B'.

Δαπάναι τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἡ Ῥωσσία ἐδαπάνησεν ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ 887,000,000 ρούβλ. Αἱ προπαρασκευαὶ τοῦ πολέμου ἤρξαντο τῷ 1876 καὶ ἐψηφίσθησαν μόνον 471,590,000 ρούβλια διὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ.

Τούτων δὲ ἐδαπανήθησαν εἰς μισθοὺς 49,070,016 ρούβλ.

Εἰς ἐνδύματα, νοσοκομεῖα καὶ ὑγειονομεῖα 40,947,566 »

Εἰς ζωοτροφίαν 128,046,699 »

Εἰς προνομήν	64,530,318	ρούβλ.
Εἰς μετακομιδὴν	55,362,563	»
Εἰς στρατιωτικὰς μετακομίσεις	24,870,577	»
Εἰς ἀγορὰν ἵππων	13,889,338	»
Εἰς συμπλήρωσιν φρουρίων, μηχανῶν καὶ τοῦ στόλου	10,730,041	»
Εἰς ἀγορὰν ὀπλων	5,188,343	»
Εἰς κατασκευὴν ὁδῶν	23,249,361	»
Εἰς πολεμφοδία	7,942,147	»
Εἰς πυροβόλα	7,247,272	»
Εἰς ἀνάγκας τοῦ μηχανικοῦ σώματος	4,005,256	»
Εἰς χειρουργικὰ ἐργαλικά φάρμακα	1,961,065	»
Εἰς ἀνάγκας τοῦ πυροβολικοῦ καὶ στόλου	2,522,124	»
Εἰς ἀγορὰν καὶ ἐνοίκιον πλοίων	1,572,809	»
Εἰς ἀγορὰν ναυκλάστρων κλ.	786,647	»
Πρὸς σχηματισμὸν τῆς διοικήσεως καὶ μεταφορὰν ἵππων	9,104,754	»
Εἰς διαφ. στρατιωτικὰς ἀρχάς	786,044	»
Εἰς ἔκτακτα τοῦ στρατ. ἀρχηγείου	1,639,000	»
Εἰς ἀποζημιώσεις καὶ ὑποστηρίξεις	2,187,007	»
Πρὸς συντήρησιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀρ- χιστρατηγείου	2,452,487	»

Αὐταὶ εἰσὶν αἱ κολοσσιαῖαι δαπάναι, ἃς κατεβρόχθισεν ὁ Ῥωσικὸς κατὰ τῆς τουρκίας πόλεμος, καὶ τὰς ὁποίας ἔχοντες ὑπ' ὄψιν διάσημοι οἰκονομολόγοι καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀποφαίνονται ὅτι μόνον τὸ δέκατον τοῦ μεγίστου τούτου ποσοῦ ἤθελεν ἐξαρκέσει 1) πρὸς μεταβολὴν ἐλώδους Ῥωσικῆς χώρας εἰς καλλιεργήσιμον, ἰσομεγέθους πρὸς τὸ βασιλεῖον τῆς Βαυαρίας 2) πρὸς ἔνωσιν τοῦ Βόλγα ποταμοῦ μετὰ τοῦ Ταννίδος καὶ τοῦ Οὐράλου 3) πρὸς ἔνωσιν τῆς Κασπίας θαλάσσης μετὰ τῆς Ἀράλης λίμνης καὶ 4) ἕνα χορηγήσῃ πολυετῆ ἐργασίαν εἰς ῥωμαλέους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου ἀπωλέσθησαν ἢ ἀνάπηροι ἐγένοντο. Τὸ δὲ δεύτερον δέκατον ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς μεγίστην πρὸσδον καὶ ἀκμὴν τὴν

μεταλλευτικὴν τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον περιορισμένα διατελοῦσι νῦν.

Γ'.

Κράτος 44 ἔθνων.

Οὐδὲν ἄλλο κράτος τοῦ κόσμου ἐθνογραφικῶς περιέχει τοσαῦτα ἑτερογενῆ καὶ ἑτεροειδῆ στοιχεῖα ἐν αὐτῷ, ὅσα τὸ Ῥωσικόν, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ Ἀγγλου Λουθάμου κατοικοῦσι 44 ἔθνη τὰ ἐξῆς

1) Ῥῶσσοι, 2) Γερμανοὶ, 3) Πολωνοὶ, 4) Ἀρμένιοι, 5) Τούρκοι, 6) Τουρκομάνοι, 7) Τάταροι, 8) Λιθουανοὶ, 9) Τουγγούσοι, 10) Ἰακάρυγοι, 11) Κοριαῖκοι, 12) Ἀλεούται, 13) Τζουκίχοι, 14) Ἑσκιμῶοι, 15) Γρούσιοι, 16) Πέρσαι, 17) Καραῖμοι, 18) Μογγόλοι, 19) Νογαῖχοι, 20) Κιψάκοι, 21) Βασκίραι, 22) Μεζεριάκοι, 23) Τεπτιάρκοι 24) Κιργίσιοι, 25) Ἰακούται, 26) Καρακαλπάκοι, 27) Οὐγροὶ, 28) Ρουμοῦνοι, 29) Ρουθίνοι, 30) Ξαβοῦσκοι, 31) Οὐγγρόνζοι, 32) Φίννοι, 33) Λαπλανδοὶ, 34) Ἀθίγγανοι, 35) Ἑλληγες, 36) Περμιάκοι, 37) Ζιριάνοι, 38) Βολιάκοι, 39) Μερδβίνοι, 40) Τζερεμίσσοι, 41) Βαγόλοι, 42) Ὀστιάκοι, 43) Σαμογέται καὶ 44) Λατίζοι.

Πάντα δὲ τὰ ἔθνη ταῦτα λαλοῦσιν ἰδίας γλώσσας ἢ διαλέκτους.

Δ'.

Μόνιμος στρατὸς τῆς Εὐρώπης καὶ δαπάνη.

Κατὰ τινὰ στρατιωτικὴν στατιστικὴν τοῦ παρελθόντος ἔτους ὁ μὲν κατὰ ξηρὰν μόνιμος στρατὸς τῆς Εὐρώπης ἀνέρχεται εἰς 2,672,444 ἀνδρῶν, ὁ δὲ ναυτικὸς εἰς 260,000 ἀνδρῶν. Οὗτος δὲ διανέμεται ὡς ἐξῆς εἰς τὰ διάφορα κράτη αὐτῆς.

Βέλγιον 45,970. Δανία 18,106. Γερμανία 418,821. Γαλλία 496,354. Ἑλλὰς 12,000. Ἰταλία 220,690. Λουξεμβούργον 513. Μαυροβούνιον 100. Ὀλλανδία 32,000. Νορβηγία 12,750. Αὐστρο-ουγγαρία 292,191. Πορτογαλλία

35,733. Ρουμανία 11,613. Ρωσία 575,000. Σουηδία 36,504. Σερβία 4,222. Ίσπανία 100,000. Τουρκία 150,000. Ἀγγλία 235,000 καὶ ἡ Ἑλβετία μόνιμον στρατὸν δὲν ἔχει.

Ὁ μόνιμος οὗτος στρατὸς τῆς Εὐρώπης καταβροχθίζει κατ' ἔτος 4,500,000,000 φράγκων περίπου, ὥστε ἂν ὑπολογίσῃ τις εἰς 75,000,000 τοὺς ἐργατικούς καὶ μὴ ὑποκειμένους εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἄνδρας τῆς Εὐρώπης, εὐρίσκει ἔτι κατὰ μέσον ὅρον ἀναλογοῦσιν 60. φράγκα εἰς ἕκαστον καὶ ἂν παραδεχθῆ ὅτι ἕκαστος τῶν ῥωμαλέων τούτων ἀνδρῶν τοῦ μόνιμου στρατοῦ διὰ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας ἤθελε πορισθῆ ἀνά 3 φράγκα καθ' ἑκάστην, προκύπτει κατ' ἔτος ἀπώλεια 3,000,000,000 φράγκων, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προστεθῆ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως 500,000 ἵππων τοῦ ἵππικοῦ καὶ οὕτως ὑπολογίζεται ἡ καθολικὴ ἀπώλεια εἰς 5,200,000,000 φράγκων κατ' ἔτος, εἰς 10,000,000 καθ' ἑκάστην καὶ εἰς 600,000 φράγκων καθ' ὄραν.

Ε'.

Στατιστικὴ τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κόσμου.

Ὁ ἐν Βιέννῃ καθηγητῆς Neuman ὑπολογίσας τὴν δαπάνην τῆς κατασκευῆς πάντων τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κόσμου εὗρεν ὅτι αὕτη ἀνέρχεται εἰς 90,000,000,000 φράγκων καὶ ὅτι οἱ σιδηροδρόμοι ἀριθμοῦσι 62,000 ἀτμομηχανὰς καὶ 120,000 ἀμάξας εἰς χρῆσιν τῆς συγκοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Σ'.

Ταχυδρομεῖον περιστερῶν.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Ἰταλίας ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ταχυδρομεῖον περιστερῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ ἰδρῶσῃ ἐν Ἀγκώνῃ κατὰ πρῶτον σταθμὸν 500 περιστερῶν πρὸς μετακόμισιν ἐπιστολῶν καὶ ἂν ἡ πρώτη αὕτη ἀπέπειρα εὐδοκίμησῃ, θὰ ἀναβιβασθῆ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 2,000 καὶ θὰ συστηθῶσι καὶ ἄλλοι σταθμοὶ εἰς διάφορα μέρη.

Μ. Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ.